

1910. **LAISVOJI MINTIS** R.S.

FREEDOM OF THOUGHT.

A POPULAR SCIENTIFIC MONTHLY IN THE LITHUANIAN LANGUAGE.

Mėnesinis Iliustruotas Mokslo ir Literatūros Laikraštis, leidžiamas Bendrovės "Laisvoji Mintis" Scranton, Pa.

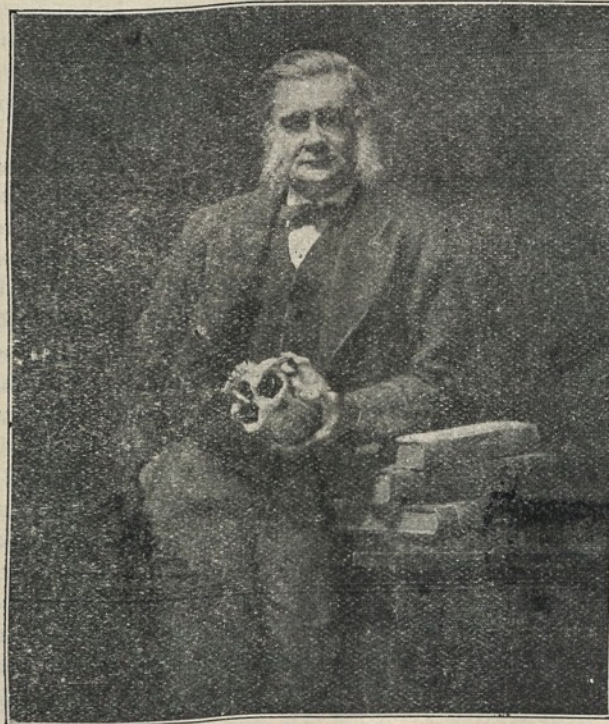
Entered as Second Class Matter at the Post Office at Scranton, Pa., under the act of March 3, 1879

No. 38

Scranton, Pa., Gegužio (May) mėn. 1913 m.

Tomas IV

Editor & Business Manager Dr. J. Szlupas, 1419 No. Main Ave., Scranton, Pa.

V. H. HUXLEY.

327
 street
 ton, Pa.

Perkup
 LAIS
 M
 1913

Ar žmogui religijos reikia?

WM. THURSTON BROWN.

(Žiur. „L. M.“ N37).

Pavadinkime šitą procesą sužinojimo — mokslu. Tasai procesas vyko nuo pačių pradžių. Jisai vyksta ir šiandien. Atsiminkime praeities istoriją nors 1600 metų atgal, kaip ją — paveizdan — pastato Andrius D. White savo „Historijoje kovos tarp mokslo ir tēologijos krikščionybėje“. Tēologija — tai religija iš protiško atžvilgio. Kokį paveikslą mums suteikia toji istorija? O-gi paveikslą kovos. Mokslas ir tēologija arba religija nebuvo tuomi pačiu dalyku. Krikščionių bažnyčia buvo organizuotu išreiškimu religijos bėgyje tų 1600 metų. O kas buvo mokslas? Tai buvo mėginimas gabiausių žmonių, rusčių ir tyrinėjančių dvasių, patirti reikšmę dalykų. Kas yra saulė? Kas yra žvaigždės? Kas yra žemė? Kas yra žmogus? Iš kur jis parėjo? Kokia jo vieta sviete? Kas yra valdžia? Kas yra teisingumas? Kas yra draugija? Kas yra tiesa ir nelabumas? Tai buvo keletas klausimų, kuriuos bandė rustesniejie žmonės atsakyti. Ką pasakė krikščionių bažnyčia, neklaidingai — per savo kunigus, savo popiežius, savo Liuterius ir Kalvinus, savo didžiuosius synodus, savo kalėjimus ir kaulalaužius ir torturas ir deginimus ant laužų — žmonėms, kurie mėgino rasti atsakymą tiems klausimams? Ji pasakė: „Mes turime atsakymą visiems tiems klausimams dabar biblijoje. Biblija yra dievo atsakymu, o mes esame dievo atstovai. Jis tuos dalykus apreiškė mums. Mes viską žinome. Kodėl kėsinatės rasti atsakymą tiems klausimams nuošaliui nuo biblijos su savo teleskopais ir mikroskopais? Tie klausimai buvo atsakyti syki ant visados. Kad galėtumėte matyti Jupiterio satellitus per savo teleskopus, reikėtų jums pirma juos sutverti. Jusų teleskopai ir mikroskopai ir tardymų didelės ir kningos — tai darbas velnio ir jūs esate agentais velnio“. Ir krikščionių bažnyčia persekiojo ar užmušinėjo daugumą mintytojų Europos daugiau negu per tukstantį metų. Tiejie mokslininkai neatstovavo religijos jokioje prasmėje. Mokslas nesubudavojo jokių bažnyčių, jokių aukurų, jokių triobėsių dievui ant garbės. Jis nesutvėrė jokio ritualo, ne paliētė jokių apeigų, ne sudėjo jokių religiškų giesmių ar maldų. Jis veikė kaip ardytojas religiškų idėjų, dogmų, ritualų ir t.t.

Bet mokslas yra tik vienu iš daugelio gaivalų, kurie įėjo į procesą vadinamą žmogaus evoliucija. Mintis, buk kokia-nors religija yra buvusi vyriausia plunksna pažangos, neturi nė menkiausios papėdės. Nuo minties prasidėjimo, didėsės jiegos, kurios figuravo žmogaus gyvenime, tai buvo ekonominės ir lytinės. Reikalingume žmogiškos kovos ir potencijoje lytiškos prigimties, ir produkte tų dviejų jiegų, randasi galingiausios ir nu-

lemiančios įtekmės kurios stumėjo žmonių pažangon ir evoliucijon. Religija buvo tik šmešėliuojančiu šešėliu, prilyginant prie jų. Ne religija buvo motyvu žmogaus kovos prieš gamtą, karių vienos gentės prieš kitą, didžių persikilnojimų žmogiškos veislės, suformavimo šeimynų, genčių, valstijų, tautų ir fedaracijų. Ne religija kokioj-nors prasmėje sutvėrė ar nulėmė žmogišką meilę, motinystę, tėvystę, draugybas, asociaciją. Ne religija padarė polytiškas paeiliui revoliucijas žmogųškoje draugijoje, kurios pažymėjo žengimą žmogaus augštyne prie laisvės ir pramos. Reikalingumas maisto, apdaro ir pastogės, reikalingumas vaisbos, pirklybos ir pramonės — štai kas buvo motyvu išradimų, atidengimų, kolonizacijos, polytiškos ir socialės revoliucijos. Ar manote, kad šiadykštis, platus kaip svietas, judėjimas darbininkų kliasės linkon industrialės demokratijos skėli bent ką-nors krikščionių religijai ar kokiai-nors kitai? Anaipiol! Krikščionių religija buvo didžiausia atrama ponų, laikančių vergus padonystoje. Pavergtos mintys — tai pamatas ir esybė ir tvirtovė vergystės. „Vergai, klausykite savo ponų“ — kas tą pasakė? O-gi Povilas, tikrasai įsteigtojas ir visaip-kaip galingiausioji ypata krikščionijos judėjime. Jis taip gi pasakė: „Valdžia, kokia ji nebutų, yra leista dievo“. Pasipriešinti tokiai valdžiai arba mėginti ją nugriauti buvo todėl nuodėmė prieš dievą. Šimtai sakyklų Amerikoje gentkarčių gentkartėms mokino, kad juodamjam žmogui yra dievo likta buti vergu. Ar-gi biblija nesako: „Ir Japheth gyvens šėtruose Šem'o, o sunys Ham'o bus jo tarnai“? Hamo-gi sunumis yra juodoji veislė. Ar gal-but manote, kad moterių imtynės dėl vietos kaipo polytiškas faktoriuis, kaipo ypata, kaipo lygus tvarinys — nuodugnės imtynės, imtynės, nuo kurių pasisekimo net dorybė priklauso — gavo savo pradžia religijoje? Anaipiol! Mozės įstatymai pripažįsta moterį dalyku savasties; Povilas mokino, kad vyras iš prigimimo ir per dieviškas tiesas yra moters galva; bažnyčia per ilgus šimtmečius debatavo, ar moteris turi dušią ar ne; ir kovotojai už polytikišką lygybę ne yra glamonimi daugumos krikščioniškų bažnyčių net dabar.

Bet gal-but man pasakysite: Ar-gi kilčiausieji ant svieto žmonės n'esti religiškais žmonėmis? Ar religija nesužadina didelį entuziazmą? Ar ji nepagamina didelių pastangų, didelių apsiėmimų? Be abejonės, religija yra pasižymėjusi giliu uolumu ir padrebinančiu entuziazmu. Senovės Izraelitai buvo žmonės padrebinančiai religiškos uolybės ir entuziazmo, kada, liepiant jų dievui, jie ardė miestus ir mirtinai kapojo vyrus, moteris ir kudikius. Saulius Tarsietis buvo žmogus nenuilstančio uolumo, ir jis manė dievui patarnaujans, kada jis užmušinėjo žmones ne už kitą kokį prasikaltimą kaip tik už jų nuomonės. Jėzus buvo žmogus nenormališkos uolybės, ir jis pranašavo prapultį trims Palaistinos miestams ne dėlko kito, kaip tik dėlto, kad

jie nepriėmė jo pamokslų, ir jo nupiešiamas kitasai svietas tai — svietas pilnas verksmų ir raudojimų ir dantų griežimo. Krikščionys Tamsos Amžių buvo padrebinačiai uolūs, ir per 200 metų beprotystės kryževijose bene milijonas gyvasčių tapo pralaimėta, o daugiaus negu milijonas kitų nupuldinta: Hispaniškoji Inkvizicija daugiaus negu 30000 žmonių mirtin pasmerkė dėlei jų teisingų persitikrinimų, ir šimtus tukstančių torturavo ir persekiojo. Religiški žmonės buvo uolūs; tačiau istorija patikrina, kad kiekviename atsitikime jie vedė svieta į aklas gatves, o niekad os ne linkon didesnės šviesos ar platesnės laisvės ar turtingesnio gyvenimo.

Ar manote, kad mums reikia religijos, kad be jos mes gyvenime negalime apsieiti? Tad-gi, leiskite sau, kad pasirinksi kelią, kurinomi eidamas turėsi jos daug. Juk negalima jos ganėtinai daug turėti, jeigu ji yra geru daigtu. Sakysime: tapsi kuningu ar pamokslininku. Jeigu vienu ar kitu panorėsi būti, gausi pilną kolegijos ir seminarijos kursą be jokiu lėšų iš savo pusės. Galėsi tapti privileguruota ypata ir pasilikti tokia. Jeigu norėsi tapti katalikų kuningu, mokinsiesi iš katalikiškų kningų; o jeigu pamokslininku Methodistų, Baptistų ar kitų protestoniškų sektų, tad skaitysi Methodistų ar Baptistų ar kitas sektantų kningas. Ne studijuosi Katalikų mathematiką, ar Baptistų biologiją, ar Methodistų chemiją, ar protestonų sociologiją, nėsa tokių visai nėra. Bet studijuosi Katalikų ar Methodistų ar Baptistų thėologiją — ir kodėl? Dėlei dviejų priežaščių: pirma, dėlto kad mokslas sutrupino ir išbarstė visą krikščionių thėologiją; ir antra, todėl kad Katalikų, Methodistų, Baptistų ir kitų bažnyčios panėši į žmogaus kuno appendixą (priedą prie aklosios žarnos) — bereikalingą pergyventą dalyką, kurs jokiu budu neburi veikmės gyvavime. Bet, leiskime, tapsi kuningu ar pamokslininku, ir, leiskime, susipažinsi su šių dienų mokslu. Leiskime, kad tavo mintys auga, platinasi, apsišviečia, ir prisitaikina prie 20tojo šimtmečio, o ne 16 tojo. Leiskime, kad randi, juog mokslai, kurius mokinaisi ir ketini skleisti svietan, yra apmokėti, kad mokintum, ir kad jie yra netikri. Leiskime, kad išrandi, juog svietas nėra tuomi, kaip tikėjaisi, ir kad gyvastis nėra tuomi, į ką tavę mokino įtikėti. Leiskime, kad tu surandi jos tikrąją prasmę, jos dabartinę kovą, jos gilesnius pagrindus mintijimo. Leiskime, kad mėginsi išreikšti savas mintis, savo žinojimą apie svieta. Kas tau atsitikis? Tavę apskelbs vyliugiu! Tavę išvilks iš kuningiškų drapanų! Atrasi, kad krikščionių bažnyčia darė, ką tik galėjo, kad tavę pritaikius prietulos pamaldos, kurią apšvieta apskelbia nereikalinga ir klaidinga, ir kad tavę atitraukus nuo tikrojo svieta. Atrasi karėiais prityrimais, kad religiškoji ištaiga yra anachronizmu ir apgauliu. Atrasi, kad aptemdina žmonių akis, apsvaigina jų protą, ir sukreivina jų

mintį, — ir jeigu jie ima atsiprotėti apie dalykų reališkumą, bažnyčia juos išmeta į mėšlyną. Ką-gi ji apmoka ir apdovanoja? O-gi mulkystę, protišką-ję begarbę, gyvulišką apšmeižą, veidmainiškumą, paprakų ėmimą, tyčia iškraipymą žmogiškos minties. O ką ji pasmerkia? Minties ugį, bebaimų ištyrinėjimą, teisingą ir atvirą kalbą. Reikia tik pamatyti religiškasai svietas, kaip jis dabar yra, ir persitikrinti, kad jis apmoka reakciją, kompromisus, trukumą protiško ščyrumo, ir kad jis pasmerkia viską, ko nėsant žmogiškoji veislė būtų pasilikusi laukinė ir žmogėdė: beje protišką savrankiškumą, dorišką nepasitenkinimą, ir socialų maištą. Jeigu nori, kad tavo gyvenimas atsižymėtų svieta, jeigu nori dalyvauti kovoje pakylėjimo žmogiškosios veislės, tad negali ir neturi palaidoti savo gyvastį kapinėse numirusių uždavinių, beje krikščionių bažnyčios.

Bet gal-but pasakysi: Ar gi be krikščionių bažnyčios ar kitos dar neinkorporuotos nėra elemento krikščioniško gyvenimo, kurį galima būtų pavadinti religija, o be kurios gyvenimas būtų bėdinas, silpnas, kriuštantis? Aš sutinku su tuomi, kad jeigu yra toks dalykas, apie kurį šneki, tai jis nieko bendro neturi su jokia išteigtaje bažnyčia. Nė-gi aš noriu pasakyti, kad nėra rusčių ir darbščių žmonių, kurie priguli prie bažnyčios. Galileo, Kopernikas, Bruno, Servetus ir kiti mintytojai yra buvę bažnyčios sąnariais. Bet jie nebuvo bažnyčios tarnais. Jie neveikė religiškose funkcijose. Jiems bažnyčios mokymai nebuvo tikrybė. Ernestas Haeckelis iki neseniai buvo sąnariu Vokietijos valstijinės bažnyčios, bet ne jos tarnu. Jis bažnyčia nėšitikinio.

Ką pasakyti nori, bene bus štai kas: Ar-gi žmogui nereikia tikėjimo? Ar jis neturėtų žinoti šaltinį galybės ir gyvumo šalymais savęs? Ar ne esti kas-nors, kas išspraudžia jo gyvastį į symmetriją ir galybę ir vaisin gumą? Ar jis neturi atjausti daugiaus ką, negu jis gali pamatyti ar girdėti ar paliesti ar paskonėti ar užuosti? Ar jis gali gyventi gražiai, — ar gal kas-nors taip daryti — be gaivinančio, įkvėpimą duodančio, galingo sužinojimo, kad esąs dalimi dieviškos dalykų tvarkos? Ar Universalis, Visagalingas, Labas, Grožė n'esti butinai reikalingais žmogaus gyvenimui, norint atsiekti, kas geriausia ir augščiausia?

Pamėginsime atsakyti ant tų klausimų. Nėra abejotina, kad mes daug ką skėlime žmonėms, kurie buvo tikinčiais, bet ne tokioje prasmėje, kaip tas žodis paprastai vartojamas esti. Didžiausias dvasiškas įtikėjimas, kokį žmonės pažįsta, apsiereiškė pas žmones blavaus proto, kurie savo ištyrinėjimuose žengė priekyn paisėdami, kad tai ne stebuklų svietas, bet svietas neįvairuojančio ištatymo. O žmonės anų gadynių, kada tikėjimas buvo dažniausiai ant lupų, buvo žmonėmis, kurie tikrino, kad tikėjimo reikia įtikėjimui to, kas negalima ir netikėtina. Nereikėjo tikėjimo, kad įtikėtum

į tai, kas teisinga ar akyplēšiu yra. Tikėjimas apsireiškė išpažinime to, kas negalima yra. O žmonės, kurie veikė sulyg idėjos visatinų įstatymų, tapo apšaukti Bėdieviais, Netikiais.

Ar žmogus turi žinoti šaltinį motyvų, galybės, gyvumo išlauk savęs? Taip, jis turi. Ar gi nėra kas tokio, kas sutaiko jo gyvenimą į symmetriją ir galybę ir vaisingumą? Žinoma yra. Ar jis neturi sužinoti daugiau ką negu jis gali matyti ar atjausti pajautomis? Be abejonės. Ar jis gali geriausiai gyventi be sužinės, juog dalyvauja dalykų tvarkoje, kuri toliaus siekia negu gyvenimas iš rankos į burną? Mano nuomone, jis negali. Tačiau jis negali rasti atsakymą nė vienam iš šitų klausimų nė jokioje religiškoje kningoje, nė jokioje religiškoje thėorijoje. Ten jo nėra, ten jo nė buti negali. Negalima rasti šaltinį motyvų ir galybės, kurs sutvarkys tavo gyvenimą į symmetriją, ir vaisingumą, jokioje prasmėje žodžio kreipianties prie dabartinio substituto senovinės nekromantijos, prie esoteriškų schėmų, kad prašalinus kantrius procesus mokslo ir ištyrinėjimo, bet tai tiktai susipažįstant su tikraje prasme historijos ir tuomi, kas dabar įvyksta, metodomis tų žmonių, kurių drasiškos pėdos nuolatos palytėjo žemele. Gali jaustiesi ēsas dalymi tvarkos dalykų, kuri viršija smulkius interesus gyvenimo iš rankos į burną, jeigu nori. Bet tai gali padaryti tiktai plačiai žiurėdamas į mokslą ir kovą sviete, kuriame gyvenī, o ne teršdamas savo sielą sapnais ir sapaliojimais apie tulą pramanytą svietą. Visa esybė to, ką vadini "dvasė", beveik visai atsineša šitan žmogiškan svietan ir jo žmogiškuosna reikaluosna, jo žmogiškosna funkcijosna, jo žmogiškojon kovon. Jeigu gyvensi, gyvensi dabartyje ir čionai. Gyvastis težino tik vieną laikmetį — dabartį. Ir težino tik vieną vietą — čion; tik vieną laiką — dabar. Saldžioji praeitis yra tik vergams ir kvaižiams. Dabar ir čion — tai obalsis žmonėms. Polytiškoji evoliucija atmetė ant visados net mintis asabiško išganytojo ar asabiško išganymo. Jeigu žmogiškoji draugija vėl kreiptųsi prie karalių ar kokių nebuk autokratų, arba net prie taip vad. didžiųjų vadovų, tai ženklintų, kad ji pradėtų atgal rėplioti į padėjimą vabalų ir kirminų. Evoliucija žmogiškos sielos, moralio jausmo, turi butinai ant visados atsikratyti nuo minties moralio ar dvasinio autokrato. Ne tenlink kryptsta gyvastis ar laisvė ar laimė. Ne tenlink rasime vyriškumą, įsitikinimą, įvykinimą. Jeigu gyvenimas turi buti daila, jeigu visi darbai tavo rankų, visi veikalai tavo gyvenimo, visi nuoveikaliai tavo sielos turi buti laisviu išreiškimu tavo ypatos, ir jeigu kilčiausie jie vaisiai kiekvieno atskiro gyvenimo labiausiai laukia ateinant tokio socialio solidariskumo ir jo atjautimo, kurio siekiu esti laisvė ir pilnumas ypatos — tai vis tegali tau ar kitam kam pakuždenti padilginimą, motyvą, idėalą, įkvėpimą, tinkamą reikalams vertingo ir pasekmingo žmogiško gyvenimo.

KELIONĖJE.

Gegužės diena, iš miegų prisikėlus,
Harmonijos mano mintyį nesuranda.
O akis jos, akis iš aukso-sidabro
Veidan ir jausmuosna man žiuri ir klausia:

"Ei, kur tu keliauji,
Ei, kur tu važiuoji,
Kur tu keliauji ir ko?..."

Iš girių, iš pievų, iš žaliojo lauko
Manėspi atplaukia žavėjantis balsas.
Širdis da gyvybės taip trokšta, net dreba,
Ir geisdamas laimės vaitoju, užmiršęs,

Kad kur tai keliauju,
Kad kur tai važiuuju,
Bet kur aš keliauju ir ko?!

Ir dunda, vis dunda sau špižius ant plieno,
Peizažai viens kitą gan greitai pamaino.
Nei girių, nei pievų, nei žaliojo lauko,
Tik uolos nuplikusios styro ir klausia:

"Ei, kur tu keliauji,
Ei, kur tu važiuoji,
Kur tu keliauji ir ko?..."

Tariau aš toms uoloms, iš skausmo nubalęs,
Tariau joms teisybę, kurios pats bijausi:
"Pražuvusios laimės šešėlį vaikausi,
Užgesusios saulės šviesybių da jieškau!..."

Tad štai kur keliauju,
Tad štai kur važiuuju,
Štai kur keliauju ir ko!..."

1913, V. 7.

KAROLIS VAIRAS.

ANT JURUŽĖS KRANTO.

Ant juružės kranto
Aš verkiau, verkiau,
Kai audružės siautė
Vis labiau, labiau!

Aš verkiau — ilgėjaus,
Prigimtos šalies!..

Bet kas mano verksmą
Tolimą girdės?..

Kas atjaus vargingą
Svetimam krašte!..

Kas daina širdinga
Nuramįs mane!..

Ir širdis nuliudus
Kame atsigaus!..

Kas galvelę jauną
Prie savęs priglaus!..

Kas krutinę karštą,
Vėlei atgavįs!..

Ir pakirsta siela
Vargu bepagis!..

B. Kaunis.

APIE TEATRĄ.

MUSŲ visuomenė teatru jau užinteresuota. Kad ir ne visi vienodu vardu jį vadina, nevienodai supranta jo reikšmę, tačiau retas kuris nieko apie teatrą nebutų girdėjęs, nieko nežinotų bei juo nepainidomautų. Tatai, rods, bus galima apie jį kai-kas platėliau pabrėžti, pakalbėti bei prabylti apie jo ateitį ir galima tikėti, juog kuris-ne-kuris pasiinteresuos bei indomu bus jam sužinoti — kas manoma apie teatro ateitį.

Lietuvių visuomenės, plačiausioje to žodžio prasmėje, sąvoka sulig teatro labai, labai siaura, net persiaura. Musų visuomenės sąvoka sulig teatro — tai kudikis *nežinės vystyklais suvystytas*. Juk tula dalis Lietuvių visuomenės teatro kategorijon priskiria ne tik perstatymus dramų, tragedijų, komedijų, etc, bet ir visa tai, kas salėse rodoma. Jinai ir vodevilius su visais jų "perstatymais" priskaito teatro kategorijon. Tačiau vodevilius, tai ne teatras, bet teatro karikatūra. Beto, ji ir imtynes priskaito ton pačion kategorijon. Taip, kad išgirdusi žodį *teatras* ji nesugubi persistatyti: kas ištikro jai bus rodoma? Ir ta musų visuomenės dalis priima viską, kas tik jai parodoma, ir priskiria tai teatrui, nežiurint, kad vieton teatro jai buvo rodoma paprasčiausiai "šposai". Betgi taip, mat, ir įvairiausių "vakarų" rengėjai skelbia: didelis teatras! Na, ir jei vieton pirmojo akto-dramos ar kurio kito teatrinio veikalo ji ant scenos pamato žmogų paraitotomis rankovėmis ir laikantį rankoje kazirų kaladę arba vienoje rankoje skrybelę, o kitoje kiaušini, ji ir tai paprastu būdu irgi vadina "teatru". Visvien jai, kas ant scenos nepasirodytų. Ji pripratusi prie lengvučio, dažnai net banalio juoko, tatai ir viskas, kas ant scenos pasirodo apvertinama viena čienja. Trumpai išsireiškus, visvien jai — ar tai bus klaunas, magikas, žongleris, ar aktorius perstatantis kokios dramos asmenį tas didelio skirtumo nepadaro. Jai lygiai suteikia "smagumus" juoko, jei magikas sudaužo kiaušini ir supila į skrybėlę, kaipir tas, kad žmogžudis užmuša ar užsmaugia žmogų.

Tokių žmonių su tokia jau sąvoka yra ir pas kitas tautas. Tik pas kitas tautas tokių žmonių nuošimtis bus kur kas mažesnis. Tamsiosios liaudies sąvoka apie teatrą pas visas tautas vienoda bei lygi. Todėl visokie teatro profanai labai lengvu būdu prieina prie tamsios liaudies, prie tamsios minios; jie ne tik išnaudoja jos kišenių, bet dargi peni ją sėlenomis ir pelėsiais. — Nesenai tuluosna New Yorko vodeviliuosna tapo įvestas kinematofonas. Koks tai neišpasakytas džiaugsmas pa-

plito tarp minios: "Dabar judamieji paveikslai kalbės ir mes vieton eiti į brangius teatrus, čia vodeviliuose galėsime tuos pačius veikalus pamatyti!" sušuko minia. Tačiau jai taip butų sušukusi tiktai tamsioji liaudis, išskirtinai ji viena, tai nenuostabu butų. Betgi tarp tos minios, ar tikėsi ar netikėsi, visgi buvo girdžiamas ir inteligento balsas. Kadir tai butų dvasiško nuskurdėlio balsas, bet gi "inteligento".

Kurie pažįsta girgždantį bei čerškiantį įvairiausių fonografų balsą, tiems nesvetimas bus ir kinematofono balsas; kaip pirmasai skleidžia tą patį "malonų balselių". Ir randasi žmonių, kurie "turi" pretensijas kalbėti apie dalykus išmanančiai, suprantamai, pranašaujančiai, buk kinematofonas turi labai puikią prieš save ateitį, kuris su laiku užimsiąs tikrojo teatro vietą ir nugynsiąs nuo teatro pagrindo aktorius. Nenorėc visgi tikėti, kad ateitų ir ant žemės, kol ji gyva bus, *dvasišku ubagų karalija*, nenorėc tikėti, kad mechaniškas balsas galėtų užimti vietą gyvo, jausmingo bei žavėjančio, širdies gelmę pasiekiančio žmogaus balso. Jei tikima, kad turės praeiti kapitalizmo bei gryojo komercijalizmo gadynė, kaip tvirtina ekonominės politikos žinovai, tai juo labiau reikia tikėti, kad su komercijaline gadyne kartu nusimuks ir kiti jos padarai. Dailė ir tikrasai žmonių lavinimas bei švietimas tuomet bus iškeltas į priderančią augštybę.

Todėl tai ir drįstu prabilti bei paduoti vieną kitą ištrauką iš straipsnio tilpusio žurnale "The English Review" už sausio mėn. 1913 m., kurio autoriumi yra žinomas visam kulturingam pasauliui teatrininkas, pasigarsinęs savo "naujomis" idėjomis — Gordon Craig.

Visųpirma jisai pasako, juog šiadien, sulig jo nuomone, tegalima esą kalbėti tiktai apie "teatrą". Apie dramą kalbėti esą dar peranksti. (Anglų kalboje žodis "drama" apima visus sceneriškus perstatymus, kokiais vardais jie besivadintų). Jisai sako, kad tuo tarpu mes noroms ne noroms tegalime ir turime pasitenkinti tik teatru. Jei teatro dailė, anot jo, butų kilusi iš dramos, tai tukstančiai metų atgal mes butumime turėję puikų teatrą. Bet *teatras* visuomet turis pasirodyti pirmiaus, negu *drama*, ir juog drama yra tik naturale puikaus teatro konsekvencija. Ir jisai sako: "Aš tikiu, kad tai yra tiesa ir ji neturėtų būti paniekinama. Šimtmečiai stengėsi priparodyti ką kitą ir šimtmečiams nepasisekė. Tatai priimkime tą aiškų faktą ir paskirkime jam pirmą kartą vietą historijon — be jokio atidėliojimo".

Šitasai teatro žinovas, dailininkas, plačiausioj to žodžio prasmėj, kuris pasiryžęs teatran įvesti permainas, tikrą revoliuciją padaryti tos dailės srįtin, tuomi pasako, juog teatras, koks jis šiadien yra ir drama arba ateities sceneriškieji perstatymai — tai du skirtinu daiktu. Jisai stengiasi tuodu daiktu atskirti ir skyrium pastatyti: teatras pasiliks praeities daiktu, o dra-

ma bus ateities, naujos turtingos dvasinės gadynės daiktu-padaru. Sulig jo: žiurinti į daiktą iš vienos kurios pusės tasai daiktas gali išrodyti ir gražus ir net tobulas; dalykas gali išrodyti teisingas bei logiškas. Bet tai bus tik puse teisybės, nesa žiūrėta tik iš vienos pusės.

“Senobės laikuose“, sako jisai, “buvo laikoma, jog dvasia ir medžiaga, tai du skirtingi daiktu. Nudien jau pripažįstama, juog dvasia ir medžiaga, tai vienas ir tas pat daiktas. Tuo pačiu budu yra laikoma, juog drama ir teatras, tai vienas ir tas pat daiktas. Aš neginu laikyti tuodu daiktu atskirai“.

Jei mes šiadien nesugebime kaip reikiant suprasti teatro, tai kaip galima norėti, kad mes suprastumėme dramos kaip tobuliausio dailės tvarinio daiktą, į kuri, anot, W. Blake, reikia žiūrėti ne *akimis*, bet *pro akis*. Žiūrėdami į bent ką akimis, tematome tik tai jo praviršių, kuris ne taip svarbus, kai vidus. Vidujinis žmogaus gyvenimas iš visų atžvilgių indomesnis, turtin-gesnis ir gražesnis, negu išlaukinis. Ir jei kuomet bus lemta — tikėti visgi reikia — dramai apsigyventi tarpe žmonijos, jei ji galės suklestėti, tai žmonija žiūrėdama į perstatymą pro akis, galės išeidama iš teatro iš sinešti kupiną širdį išpuodžių, pilną vaidentuvę dailiausių žmogaus gyvenimo ir gamtos grožės vaizdų.

Gordonas Craigas tikrina, kad ateityje net ir paprastas teatro dailydė bus kartu ir artistas: jis savo darbą tuomet atliks ne kaip dailydė-amatninkas, bet kaip dailydė-artistas. Ir elektrikierius ateityje bus artistas. Jis turės žinoti, kuomet kokį šviesą reikia panaudoti: ar gaminės lamos šviesą, ar aliejinės lamos šviesą, ar žvakės šviesą, ar pagaliaus — saulės šviesą. Taip, ir jie turės būti artistais, bet ne taip vadinamais “teatraliniais profesionalais“, kurie išpildo savo darbą pagal nurodytas bei priimtas šablonas. Daugelis dabartinio mūsų teatro “tobulybių“ ateityje išrodys taip, kaip mums išrodo scenos paimtos iš Victorio Hugo veikalo “Notre Dame de Paris“.

Bet pas lietuvius apie ateities dramą tai nė sapnuoti dar negalima, o mintyti apie tokį teatrą, kur scenos dailė būtų pastatoma bei iškeliamą visame jos gražume, pilnume, visame indievume galėtų tik tai tas, kuris nepažįsta mūsų žmonių, mūsų žmonių sąvokos, jų vidujinės aklybės. Kas pažįsta mūsų liaudies vidujinį bėdinumą, tas ir apie vidutinį teatrą nedrįsta garsiau prabilti. Reikia arba lupas sučiaupus tylėti arba priimti tai, ką duoda ir užu tai padėkoti...

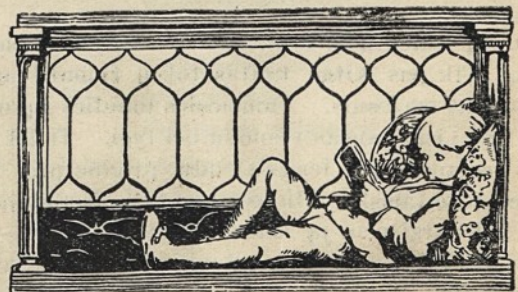
—:o:—

Keletas mėn. atgal lietuvių spaudoje buvo pasirodę balsai, pilni baimės, net išgąsčio, tikrinanti, kad lietuvių teatras, lietuvių scenos dailė “smunkanti žemyn“ ir kad dėlei to “smukimo“ lietuvių visuomenė pasijusianti “bado prieangyje“. Buvo net prisispyrus tikrinama, kad lietuviai, kurie “jau supranta“, kas tai yra per-

statymai dėlei to puolimo, kuri pastebėjo, nebesilanko į teatrą ir neberemia jo. Labai gaila tokių spaudos balsų, kurie neišmintingai apie mūsų teatrą kalbėdami trukdo žmonių sąvokos plėtojimąsi; mūsų žmonės tokių “navynų“ prisiskaitę eina į pigius vodevilius ir geria ten smarvę bei maitinasi banaliu maistu. Ir taip rašė tuli idealistai: vieni jų gal nežinodami tikro dalykų stovio, nėra stovi pertoli ir nuo teatro ir nuo žmonių, o kiti su kokiuo tikslu. Treti tų “idealistų“ net pradeda gaminti “ideališkus“ “scenos tvarinius“ pavidale farsų ir monologų bei “plėtoja“ žmonių sceninę sąvoką ir “kelia“ jų supratimą. Pasidėkojant tiems “idealistams“, kurie rupinasi net draugijiniu surėdymu, pas mus jau apšėiai paskleista *lubinės literatos*, kuri teršia grynąją literaturą ir mūsų jaunutę sceną, mūsų besiplėtojantį teatrą. Tokio begėdiško ir stačiog nachališko “idealizmo“, betgi turbut niekas ir niekur kitur nematė, kaip tik pas mus — pas lietuvius. Pas kitas tautas lubinės literatos platintojai, tai dažniausia žmonės, kurie be jokios idėjos, kurių principas — tai skatikas. Bėdina ta mūsų visuomenės dalis, kuri pateko į mūsų *garsijų* “ideologų“ — bė idėjos ir etikos — rankas. Pagaliaus apgailėtina ir ta idėja, kuri patekusi į tokių žmonių rankas, kurie su purvais sumaišo viską, kas žmonėse pakilesnio, kas juose estetiškesnio, virto meškere žmonių išnaudojimui ir kvailinimo įnagiu. Pažvelgkime tik į tuos žmones, kurie su tokiu dvasiš kumu smerkia kiekvieną individualų egoizmo apsireiškimą, ir pamatysime kaip gudriai, kaip apskukriai jie prieina prie mūsų liaudies — nėra jie gerai pažįsta jos psichologiją ir protišką išsilavinimo stovį — ir patį, kai visi hypokritai, veidmainingai šypsodamiesi traukia tos liaudies gyvybės sultis. Tai tikri mūsų gadynės kirminiai kertantie gyvas, bet visiems prieinamas medžio šaknis.

Tie tai žmonės pamažėl ir ant mūsų teatro pagrindo pradeda vilkti įvairios rūšies šlamštus ir tur būti pasiryžę apteršti mūsų jaunutį teatrą. Tad sulig to gali pasakyti, juog mūsų teatro praeitis buvo tyresnė, negu dabartis.

J. Baniulis.

POPIEŽIAUS BUVUSIOJI VALSTIJA.

STATI della Chiesa arba Stati Pontifici — buvo popiežiaus valdynės centralinėje Italijoje; šiaurėje jos siekė iki upei Po, pietuose iki Neapolio, rytuose — iki Venecijos užtakai, o vakaruose rubėžiavo su Modena, Toskanija ir Tyrhėnų jure. Nuo šiaurės pietų linkon traukiasi Apenninų kalynai, kurių augščiausioji kaukara Monte della Sibilla siekia 7402 pėdi augščiaus jurių paviršio.

Šalis buvo padalinta į 20 skryčių: 1 Comarca, 6 Legacijas, ir 13 Delegacijų; užėmė plotą 15774 anglišku kvad. mylių su daugiau negu 3 milijonais gyventojų. Be 16000 Žydų, visi kiti buvo Italai, Romos katalikai. Išskyrus kalynus, šalis buvo derlinga; tačiau dėlei gyventojų tamsumo ir dėlei tankių polytiškų permainų žemdirbystė ant žemo laipto stovėjo. Tas pats buvo ir su pramone. Tik žvejyba buvo šiek-tiek išsiplėtojusi.

Popiežiaus galybė šalyje buvo neaprubežiuota. Jis pats rinkosi iš kardinolų penkis ministrus valstijos, ir 13 sąnurių dumas, kuri turėjo tik patarianti balsą. Comarcą valdė kardinolas pirmsėdis, o legacijas — kardinolas legatas. Iš vietinių teismų galima buvo šauktiesi į centrali tribunolą Romoje. Polytiški prasikaltimai buvo slapta teisami. Popiežiaus armija susidėjo seniaus iš 20000 kareivių. 1859 m. iš valstijos popiežius įeigos turėjo apie 15½ milijonų dolerių; bet finansai niekadlos tvarkoje nebuvo, ir ant šalies karojo 85 milijonai dolerių skolos. „Petragrašio“ iš viso svieto 1863 m. suplaukė daugiau negu 5 milijonai dolerių į popiežiaus skrynę.

Taip tai išrodė ans, anot „Saulės“, malonusis popiežiaus jungas ir taip tai maloniai popiežiai valdė tą šalį.... Skurdas ir nežinė apžioję buvo gyventojus!

Kaip popiežiai įgyjo tą šalį?

Pirmutiniai popiežiai neturėjo daugiau galybės, kaip kiti vyskupai. Bet kada Romos ciesaorystė skilo pusiau, ir vakarinėje dalyje išiviešpatavo Gothai ir Longobardai Italijoje, o Graikų ciesaorystė nebystengė gyventojus apginti nuo barbarų, Romos ir aplinkių gyventojai ėme kreiptiesi prie Romos vyskovo, jieškodami jo užtarimo. Tokiu liaudies palinkimu popiežiai ir pasinaudojo, kad įgyjus svietišką galybę. Aplink 720 metus Gregoras III, susipykęs su ciesaoriumi Leonu Isauru, apskelbė Romos nepriklausmingumą. 726 m. Pipynas Trumputis privertė Longobardus popiežiui pavesti Raveną, Urbino ir dar 20 kitų miestų, ir nuo dabar popiežiai tapo valdymierais šalies. Ir Pipyno sunus Karolis Didis glamonėjo popiežius. Vienok valdžia popiežių dar negalėjo išivyrtauti, miestai elgėsi savarankiškai, ir tik menką mokesčių popiežiams temokėjo. Tik

11-me šimtmeetyje Normanai prisidėjo sudrutinti popiežių galybę, o 1053 m. Benevento kuningaikštija tapo paglemžta.

1102 m. Mathilda, pasileidusi Toskanijos kuningaikštienė, paliko popiežiui savo valdynes: Parma, Mantua, Modėna ir Toskanija. Vienok daugumą tų dovanų paglemžė Germanijos ciesaorius. Iki galui 13-tojo šimtmečio popiežiams pasisekė, tankiausiai per vylių, priversti daugelį laisvų Italijos miestų, kad pripažintų ant savės vyresnybę popiežiaus, ir 1278 m. ciesaorius Rudolphas I patvirtino popiežiams taip įgytas valdynes, nors miestai ir smulkios kuningaikštijos menkai teguodojo popiežių valdžią. Pabaigoje 15-to šimtmečio, Sixtus IV, per intrigas, kreivas prisiegas ir slaptažudystas, pasiglemžė Romagnos valstybę. Jo įpėdiniai, Aleksandras VI ir Julius II įgyjo Rimini, Parma, Placentiā ir Reggio. Prancuzų pergaliė pas Marignano (1515 m.) gresė sunaikinti popiežių galybę, tik lavumas Leono X nukreipė pavojų šalin. Povilas III, 1545 m. iš Parmos ir Placentios įsteigė kuningaikštystę savam sunui Pietro Luigi Farnese; bet tas pralošas atitaisė Grėgoras XIII. 1598 m. popiežius Klemensas VIII užgrėbė valdynes namų Estė, dalį Romagnos; o vėliaus įgyta tapo Urbino (1623) ir kuningaikštystė Castro (1650 m.). Napoleonas, 1797 m., užvaldė Romagną ir priglaudė prie Cisalpinės Respublikos, o 1798 m. Prancuzai užėmė Romą, ir iš popiežiaus valdynių padarė Romos Respubliką.

Pius VII, 1800 m., rods atgavo savo valdynes, bet neilgam, nėsa prancuzai jas vėl užėmė, ir galiaus 1809 metais priglaudė prie Prancuzijos. 1814 m. popiežius sugrįžo į savo valdynes ir Viennos kongrese Maskolija, Prusija ir Britanija, tad-gi ne katalikų šalys, popiežiui patikrino, tas valdynes; bet kuningų gobšumas taip į sutino žmones, juog 1830 m. Ankona ir Bologna pakėlė maištą prieš popiežių valdžią. Rods Austrijos kariumenė apmalšino maištą, bet kadangi žadėtos reformos netapo daromos, Bologniečiai vėl sukilo. Tad Austrija užėmė šiaurines legacijas, o Prancuzai igulą laikė Ankonoje. Maištai tai čia tai ten nesiliovė, iki 1846 m. Pius IX nustebino svietą, žadėdamas reformas. Nors Austrija priešinosi, popiežius ėmė reformas įvesdinti, kaip štai revoliucijos Europoje platinimasi 1848 m. pergašdino popiežių, ir jis griebėsi spausti liaudį. Liaudis pamišo, ir Pius IX pabėgo į Gaetą, o Roma apsiskelbė respublika. Tačiau armijos Prancuzijos, Austrijos, Neapolio ir Hispanijos apveikė liaudį ir atgal sugražino popiežių.

Austrija laikė legacijas popiežiaus vardu iki 1859 m., o Prancuzai — Romą. Kada liepos mėn. 1859 m. Austrija ištraukė savo kariumenę, Romagna, beje keturiš šiaurinės legacijos, nusikratė popiežiaus jungą ir apskelbė prisidedą prie Sardinijos, kuri prisidėjimą pripažino Victoras Emanuelis kovo mėn. 1860 m. Dabar

popiežius surinko didelę kariumenę, ir pavedė vadovystę Prancuzų generolui Lamoricier'ui, kad neleistų siaurinti jo valdinių. Bet kada Garibaldžiui sekėsi Sicilijoje ir Neapolyje, liaudis sukilo Urbino legacijoje ir Markose ir pasidavė karaliui Victorui Emanueliui. Tad Sardinijos kariumenė įsiveržė į popiežiaus valdynes, dviejose kovose pergalėjo Lamoricier'ą, ir privertė jį atitraukti į Ankoną, kur po septynių dienų apgulimo jis priverstas buvo pasiduoti su visa savo armija. Sumišiosios provincijos — Umbria, Urbino ir Markės — tuoju tapo priglaustos prie Sardinijos; tas pats atsitiko su atskiomis provincijomis Benevento ir Pontecorvo. Kada rugsėjyje 1870 m. Prancuzai pasitraukė šalin, ir likusioji popiežiaus valdinių dalis nubalsavo, kad prisideda prie Italijos karalystės.

Taip tad Italijos žmonės atsiliuosavo nuo 'saldaus' ir "maloningo" popiežių jungo, ir popiežius iš to pikto ir šiandien niukso užsidaręs Vatikane, iš kur leidžia prakeikimus ant mokslo, laisvės, laisvamanių ir pasi-liuosuoti trokštančios darbininkų kliasės. Vis gi nebe-grįžs saldis ir malonusis popiežijos jungas! Italai ir Amerikoje nėra garbintojais popiežių, nėra tą malonin-gąjį jungą jie išmėginę yra ant savų kuprų; tik apkvai-tę Lietuviai ir Lenkai laižo kuningų ir popiežių letenas. Kas-žin ar ilgam?

KUN. PETRAS DRIGNAITIS.

Kun. P. Drignaitis.

PETRAS DRIGNAITIS, Lietuvių evangelikų — liuteronų kuningas yra tai vienu pažangiausiųjų protestonų kuningų Amerikoje. Jis pa-eina iš Raseinių apskričio Didž. Lietuvoje. Atkeliavęs Amerikon pirmiausia mokinosi privatiškai, paskui lankė Concordia kolegiją ir seminariją, Springfield, Ill. Pa-baigęs mokslą ne ėjo pas vokiečius protestonus, bet pa-siganėdino protestonų Lietuvių reikalais. Jis yra su-tvėręs Lietuvių evangelistų-liuteronų parapijas Phila-delphioj, Pa. ir Bridgeport'e Conn. O iki šiol jis at-lieka pamaldas Naugatuck'o, New Haven'o ir Boston'o Lietuviams protestonams. Jis yra sutvėręs ir dvi ar tris Lietuvių evangelikų-liuteronų draugijas. Per tris metus jis savo lėšomis išleidinėjo ir rėdė dvisavaitinį laikraštį "Tiesos Draugą", lietuviškų evangeliškų-liu-teroniškų parapijų reikalams paskirtą. Tas laikraštis buvo tikiybiškas. Bet jis nemažai skyrėsi nuo Prusuo-se išleidžiamų protestonų Lietuvių laikraščių. Jis yra sutaisęs ir keletą atskirų raštelių Lietuviams protesto-nams. Bet visi jo raštai yra daugiausiai tikėjimiškai-protestoniški. Vienas toks jo veikalėlis tapo 1911 me-tais atspausu. Tai yra taip vadinama: *Reformacija arba bažnyčios atitaisymas*, kuri labai supykino Romos-katalikų dvasiškiją. Kaip tik minėta kningelė prasi-platino tarp lietuvių, tuojaus pradėjo Romos-Katalikų kuningai boikotuoti ją. Persergėjo savo parapijonus iš sakyklų ir privatiškai, idant neimtų tos kningelės nei į rankas, nes tai, girdi, ėsą tikri nuodai, kurie gali juos nuvesti į pragarą. Gynė nuo tos kun. Drig-naičio "Reformacijos" ir kuninginiai laikraščiai "Žvaig-ždė" bei "Draugas". O kun. Petras Saurusaitis taip toli buvo inėjęs, kad pradėjo persekioti ir spauštuvini-ką p. Lukošį, kuris atspaudė minėtą knygutę. Vie-nok jų anatėmos nedaug teuzkenkė, tiktai padarė rėk-liamą tai kningelei. Tarp Lietuvių ji greitai prasipla-tino Pagal savo tautiškas pažvalgas yra kun. P. Drignaitis geras Lietuvis — pirmėvis. Dabar jis vie-nok nesveikuoja ir todėl vargiai galės išleisti kokį kitą veikalėlį Lietuviams protestonams. Gaila, kad tokių pažangesnių evangelikų-liuteronų kuningų nedaug tėra. Jeigu jų būtų daugiau, tai, jeigu jie negalėtų ar nenorėtų ką ypatingo veikti, jie nors sutvarkytų Lietuvių evangelikų-liuteronų bažnytinius reikalus, kurie yra la-bai, labai netvarkoje.

Parvus.

DENNIS HIRD, M. D.

Evoliucijos Mokslas Paveiksluose.

II. Astronomija.

Dauguma žmonių matę yra žvaigždes giedrioje naktį, tačiau nedaugeliui rupi pasiklausti, kas jos yra ir ką mes žinome apie jas. Išmintingi žmonės tyrinėjo jas tukstančius metų pirma negu sužinota tapo Evoliucija; ir nors žvaigždutės atstu yra nuo mūsų milijonų milijonais mylių, vienok mes žinome gana daug apie jų istoriją, prigimtį, formas, ir atokumus. Gal but jokiaj kitoj mokslo srityje žmogiškos smagens tiek daug darbo neatliko, kaip astronomijoje.

Žodis "astronomija" pareina nuo graikiškų žodžių *astron*, žvaigždė, ir *nemo*, paskirstau; tad tas žodis ženkliną paskyrstymą arba klasifikaviną žvaigždžių. Latyniškai žvaigždė vadinasi *stella*, ir todėl šnekėdami apie žvaigždžių sistemą, mes ją neretai vadiname *stelliare* sistema.

Kadan gi tie visi kunai rieda aplink beveik skritulyje kelią, kuri jeib kokis iš tų kunų perbėga, mes vadiname orbita, nuo latyniško *orbis*, skritulys.

Kada mažas dangaus kunas rieda aplink didesnį, mes jį vadiname satellitu, nuo latyniško žodžio *satelles*, palydovas; tad mėnulis yra satellitu, mūsų žemės.

Saulė latyniškai vadinasi *Sol*; tad kada šnekame apie saulę ir visus dangiškus kunus, kurie aplink ją rieda, mes vadiname ją soliare (saulės) sistema, beje šnekame apie saulę su jos visa šeimyna.

Visatoje telpa mūsų pasaulis ir visi kiti svietai ir dangiškieji kunai erdvėje; visatą latynai vadino *universum*, visuma, nuo žodžių *unus*, vienas, ir *verso*, suku. Tai yra gana tinkamas žodis, nes jis pažymi visus svietus ir dangiškus kunus, ir kadangi jie nuolatos skrieja aplinkui, mes galime sakyti, kad jie yra aplinkui besisukinėjanti visuma.

Dabar mes norime sužinoti, kaip žvaigždės ir mūsų pasaulis parėjo į šiadykštį padėjimą. Ar jie buvo suverti tokiais, kokie yra, ar bene jie tankiai mairosi? Ar tuli yra jau ni, kiti pasenę. Kitaip sakant, ar jie išsiplėtojo iš kitokios formos medegos, ir ar jie dar tebe-siplėtoja?

Pirma negu mes jieškosime įstatymų ir pamokos iš jų, reikia mums atšviežinti savo mintis, apipiešiant buitis tos dalies visatos, kurią mes žinome geriausiai. Kitaip sakant, susipažinkime gerai su soliare (saulės) sistema. Soliarė sistema apima saulę, su tomis planetomis, satellitais, ir mažesniais dangaus kunais, kurie skrieja aplinkui saulę. Steliarė-gi (žvaigždžių) sistė-

ma apima žvaigždžių sistemą ir šiaip visas žvaigždes ir kitus dangaus kunus, kuriuos gali matyti ir surasti žmogus. Mūsų pasaulis arba saulinė sistema yra tik menkas taškelis didėjėje žvaigždžių sistemoje.

Kad paaiškinus, mes pradėsime nuo mažesniųjų pirma.

Fig. 16 pati pasako savo istoriją. Viduryje visoko, šviesus kunas perstato saulę. Skrituliai perstato orbitas arba kelius, kuriais skrieja planetos. Tųjų apymiai yra įvairūs; o atokumai nē nesuprastini. Mums išrodo lyg toji erdvė butų be galo ir krašto; o iš tikrųjų tai tik menka dalutė nepabaigtiname žvaigždžių sviete.

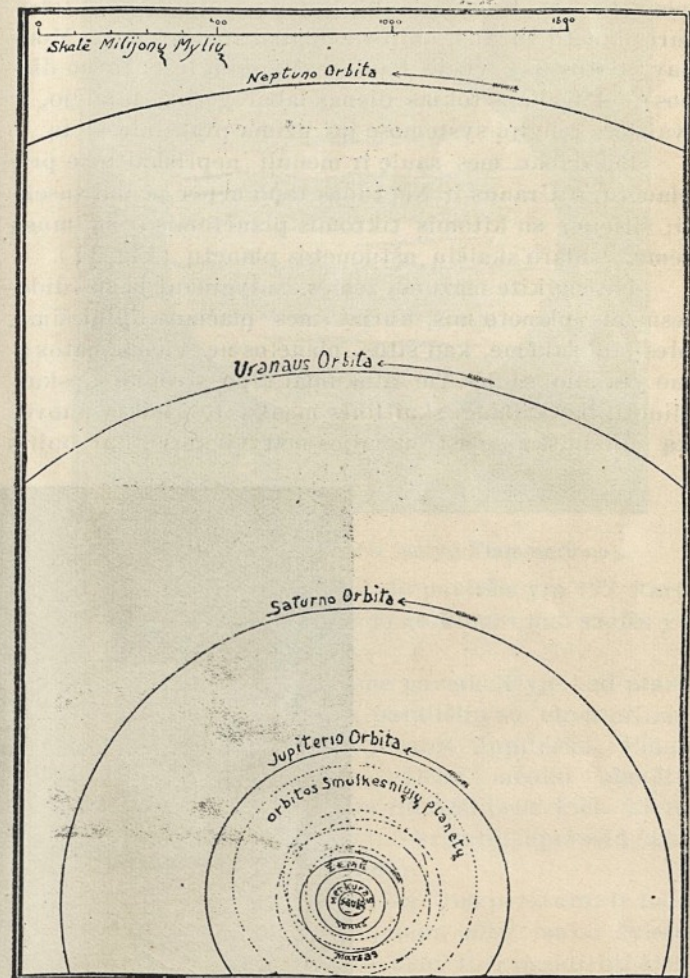

Fig. — 16. Soliarė sistema.

Įtėmyk atokumą žemės, kuri yra trečiu dangaus kunu nuo saulės. Rodos, ji esti netolymais saulės, o ji esti bent 93 milijonus (anglišku) mylių atstu nuo jos. Jeigu tą atokumą gali išvaizdinti, tad pamėgink suvokti atokumus tolesniųjų planetų.

Turime aštuonias vyriausias planetas: Merkurus, Venus, Žemė, Mars, Jupiteris, Saturnas, Uranus ir Neptunas. Padėjome jas iš eilės sulig atokumo nuo

saulės: Merkurys yra arčiausia saulei planėta, o Neptūnas — tolimiausia.

Senovės žmonės manė, kad šviesieji dangaus kūnai nesijudina iš vietos, ir todėl juos pavadino stoviomis žvaigždėmis, nors iš tikrųjų nėra jokių stovių žvaigždžių, nėra visos žvaigždės yra saulėmis, ir jos visos skrajoja.

Tačiau saulė ir mėnulis ir keletas šviesių dangaus kūnų, kaip aiškiai matome, nestovi ant vietos, ir Graikai tuos skrajojančius kūnus pavadino planetomis, beje keleiviais. Graikai suskaitė septynias planetas — saulę, mėnulį, Merkurą, Venerą, Marsą, Jupiterį, Saturną, ir todėl mes turime septynetą dienų savaitėje. Svetimose kalbose tulos šitų dienų dar po šitai dienai tebeturi planetų vardus, kaip va angliškai: Sun-day, Monday, Satur-day (beje Saulės, Mėnulio ir Saturno dienos). Pagaliaus tokias dienas labai gerbti pradėjo, ir įvairiose religijų sistemose jos užima prakilnią vietą.

Bet dabar mes saulę ir mėnulį nepriskaitome prie planetų, o Uranus ir Neptūnas tapo neper seniai sušekti; šitieji, su kitomis tikromis planėtomis ir su mūsų žeme, sudaro skaičių aštuonetos planetų (Fig. 17).

Įsitemykite mažumą žemės, sulyginant ją su didesnėmis planetomis, kurias mes plačiau apipiešime. Mes jau sakėme, kad šitos planetos ne vienokio atokumo yra nuo saulės. Tie atokumai tapo stropiai apskaitliuoti; bet kadangi skaitlinės menką tesuteikia nuovoką milžiniškuose astronomijos matavimuose, tai būtis

turime parodyti kitokiais būdais. Kelias, kuriuomi planeta rieda aplink saulę, vadinasi orbita, ir Fig. 18 suteikia tikrą idėją apie atokumą.

Ar tēmyji šviesų, mažą kūną beveik viduryje mažiausiojo skritulio? Tai — saulė. Mažiausias skritulys tai Merkuro kelias; toliaus eina kelias Veneros; trečias skritulys, tai kelias Žemės; didžiausias — tai kelias Marso.

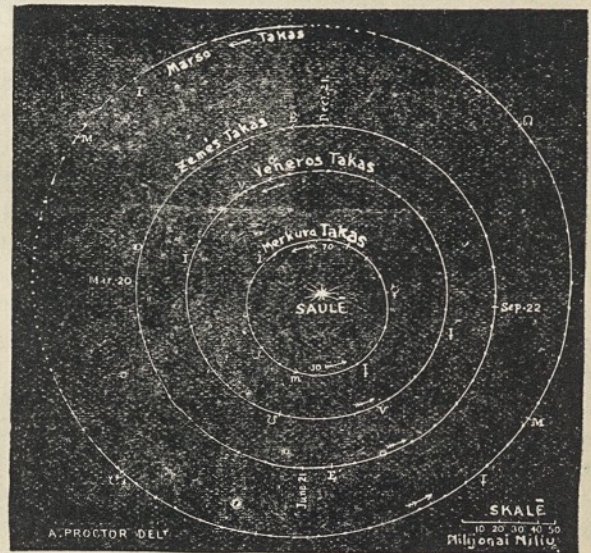

Fig. 18. — Orbitos keturiu planetų arčiausiuju prie saulės.

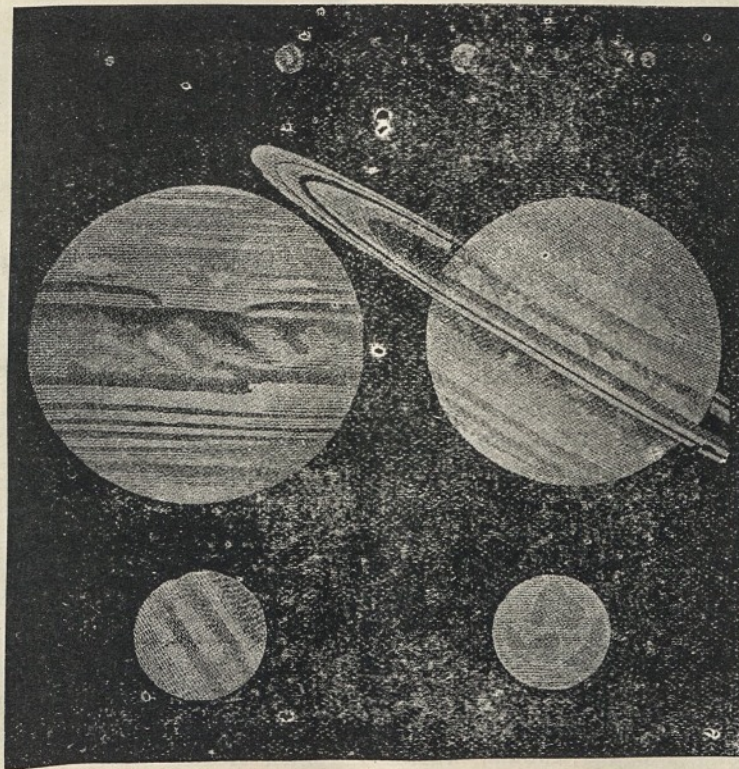

Fig. 17. - Sulygintiniai planetų didumai (sulyg Flammariono).

Tarpe Marso ir Jupiterio yra plati spraga, kur, su-
prantama, mes jieškotumėme kitos planetos. Toje spragoje, iki sausio 1902 m., tapo jau susekta bent 500 mažų dangaus kūnų, vadinamų asteroidais, kurie tur-but perstato vieną planetą, sugadintą ar jai prasidedant, ar vėliaus suplaišintą į skeveldras (Young, 312).

Jeigu gali išžiūrėti mažą taškelį viduryje Fig. 19, tai jis perstato saulę; ketvirtasai mažas skritulys pers-

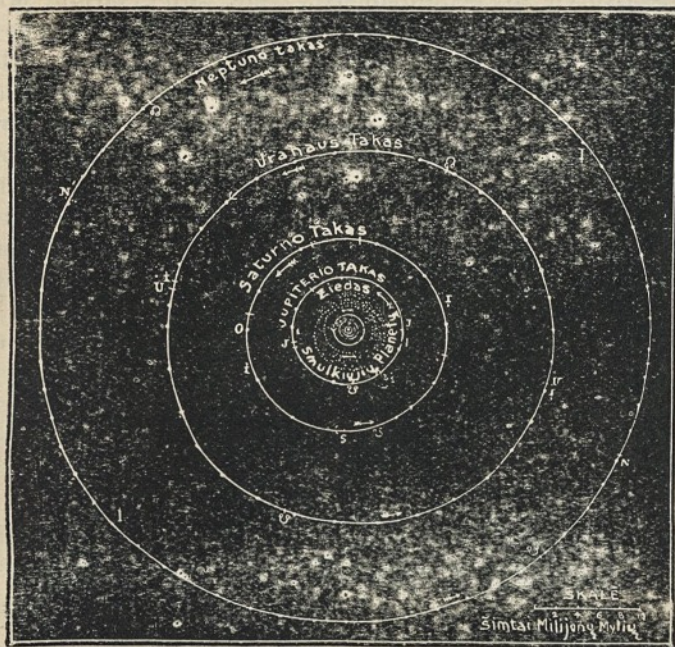

Fig. 19. — Orbitos keturiu plarėtu tilimiausiuju nuo saulės.

tuto Marsą, kaip Fig. 18; toliaus eina žiedas taškų-taškelių, kurie perstato asteroidus; toliaus eina aiškus skritulys, tai Jupiterio kelias; toliaus eina Saturno kelias; dar toliaus, didokas skritulys, tai — Urano kelias, o išlaikinis skritulys, tai — Neptuno kelias.

Niekas nėra taip sunku, kaip išivaizdinti šitus baisesius atokumus. Kaip mes esame matę, rodos žemė esti sulyginant gana arti saulės, o vienok ji beveik 93 milijonus (anglišku) mylių yra atstu nuo jos. Visai mėginta mums tuos atokumus paaiškinti. "Šuvis iš kanuolės retai per sekundą nukelia toliaus kaip 2500 pėdų, o vienok tokiam šuviui reikėtų daugiau kaip 6 metus, kad pasiektų saulę, lekiant be jokios atmainos greitimo. Traukinys, bėgantis 60 mylių į adyną, be paliovos, pasiektų saulę tik į 175 metus, ir jeigu už mylią mokėtum po penką už kelionę į vieną pusę, mokėtis išneštų 387.500. Bicyklistas, nuvažiuojantis 100 mylių į dieną, be sustojimo ar gumos pradurimo, teatiktų savo kelionę veik į 2550 metų. Šviesa-gi atlieka tą kelionę į mažiaus kaip 8½ minutų".

Na gi jeigu pradėdi išmanyti, ką ženklina toumas nuo žemės iki Saulei, atsimink, kad atokumas nuo Nep-

tuno iki Saulei yra 30 kartų didesnis!

Nėra reikalo leistiesi į išgales ir parodyti visas žinomias planėtas. Mes žinome tikrai planėtas mūsų soliarės sistėmos. Turime atsiminti, kad jos visos, daugiau ar mažiaus, yra *tamsiais* kunais, skolinančiais šviesą nuo saulutės; kad jie visi rieda aplink savo ašį; kad jie skrieja aplink saulę, ir kad jie tur mažesnius kunus, vadinamus satellitais, kurie taip-gi sukasi aplink savo ašis ir skrieja aplink planėtas.

Jupiteris — tai milžinas tarpe planetų (Fig. 20). Jo diametras išneša 88.000 mylių, maž daug 11 kartų

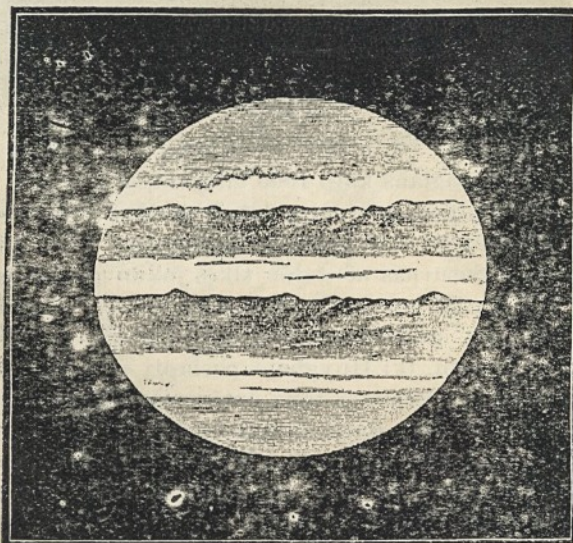

Fig. 20. — Planėta Jupiteris (sulyg Flammariono).

didesnis už diametrą žemės. Jo paviršis yra 122 kartų didesnis už paviršį žemės, ir jo atokumas nuo saulės yra — 483 milijonai mylių.

Įtėmykime tame gražiame paveikslėlyje, kad planėta perbėga daugelis linijų, parallėlių su ekvatoriumi. Šitos linijos tai — garsiosios juostos Jupiterio. Planėta turi plačią atmosphėrą. "Dėlei menko planėtos tirštumo reikia abejoti, ar ten randasi bent kiek kietumos, ar begu ji nėra tik skystu skrituliu, apriesta debesiais ir garais" (Young, p. 386).

Numanytinai ji turi augštą temperatūrą, ir todėl vadinama esti pus-saule. Ji gauna labai mažai šviesos ir šilumos nuo saulės, ir to dėlei turi pasidirbti šiek tiek savos šilumos processu sutirštėjimo (kondensacijos). Tai yra viena iš planėtu dar netinkamų kokiam nors gyviui gyventi.

Jupiteris turi septynetą satellitų arba mėnulių, kurie tam tikruose protarpniuose užtemsta.

Kaip Jupiteris yra milžinu tarpe planetų, taip Saturną (Fig. 21) galima būtų pavadinti parodų planėta, nėra šitas didis skritulys yra navatnas tarpe dangaus kūnų: jis turi 8 ar gal-but 9 mėnulių ir aplink jį eina sistėma taip vad. žiedų, kokių niekur kitur visatoje

neužtinkame. Jo vidutinis atokumas nuo saulės išneša 886 mil. mylių, ir jo didžiausias atokumas nuo že-

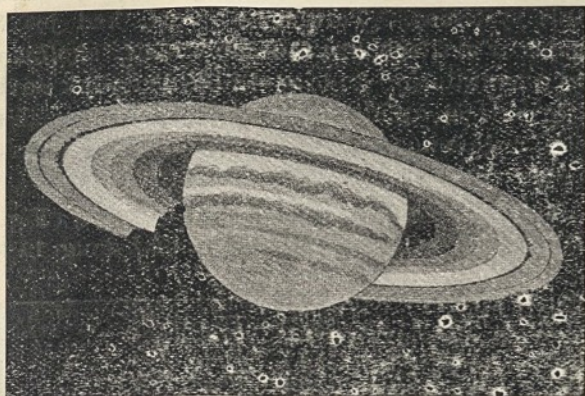

Fig. 21.— Planėta Saturnas. (Sulyg Flammariono).

mės siekia daugiau kaip 1000 milijonų mylių. Jo fiziškas padėjimas ir sudėtis labai panėši į Jupiterio aplinkibes, nors jis bene bus dar skystesnis. Kaip Jupiteris, taip ir Saturnas nėra dar tikęs jokiai gyvasties formai. Labiausiai mus įstabina sistema žiedų. Galilei juos atidengė, bet problėma jų butybės pasiliko neišaiškinta per 50 metų, iki Huyghens paslaptį atspėjo 1655 m. Dvidešimt metų vėliau tapo patėmyta, kad žiedas buvo dvigubas, su juoda linija perskiriančia vieną nuo kito; o 1850 m., ir Amerikoje ir Anglijoje, tapo susektas trečias žiedas. Šviesiausias žiedas turi pločio apie 17000 mylių. “Da-bar esti visatinai spėjama, kad tie žiedai nėra nuolatiniai lakštai, kieti ar skysti, bet tytveika ar spiečius atskirų dalelių, maži “mėnuliukai“, kurių kiekvienas turi savo neprigulmingą apskritą orbitą aplink planetą, nors visi skrieja beveik toje pačioje platumoje“ (Young, p. 397). Tai esti vadinama meteorine thėorija Saturno žiedų.

Mūsų siekių dėlei mes nereikalaujame gilintiesi į išgales likusių aštuonių planetų.

Uranus yra 1782 milijonu mylių atstu nuo saulės. Jis turi 4 mėnulių.

Turime apsistoti prie Neptuno dėlto, kad jo atradimas esti didžiausiu triumphu mathėmatikalės astronomijos nuo laikų Newton'o. Buvo rasta, kad Uranus neskrieja orbitoje, kurioje, sulyg visų apskaitliavimų, jis butų turėjęs skrieti. Todėl mathėmatikai nusprendė, kad turi buti kita planeta, kuri ištraukia Uranų iš jo tam tikro kelio. Kalkuliacijos taip buvo tikrai padarytos, kad pasakyta buvo astronomams, kur reikia jieškoti naujos planėtos. Tad Neptunas tapo sujieškotas nakčia rugsėjo mėnesyje 23 d. 1846 m., Berlino observatorijoje. Prancuzas Leverrier ir anglas Adams, abudu atskirai, tai atidengė su pagelba mathėmatikos. Neptunas yra 2800 milijonų mylių atstu nuo saulės. Tai yra jo vidutinis atokumas, ir visai mums nebesuprantamas. Jis turi vieną mėnulį. Kiek yra žinoma,

Neptunas yra nuošaliausioji planėta mūsų soliarės sistėmos.

Pirma negu baigsime kalbėję apie soliarę sistėmą visatinai, bene mums prisidėtų parašius, kaip p. Jonas Heršelis iliustruoja jos dimenzijas arba platybes. Jis sako: “Paimkime kokį lygų lauką. Jame pastatykime skritulį 2 pėdų diametro. Tasai perstatys saulę. Mercuras bus perstatytas grudeliu garstyčių sėklos apskirtyje 164 pėdų diametro dėl jo orbitos; Venus — žirniu, skritulyje 284 pėdų diametre; žemė, taip-gi žirniu, skritulyje 430 pėdų; Marsas, gan didelė špilkos galva, skritulyje 654 pėdų; asteroidai, žvirždais smilėių, orbitose su diametru 1000—1200 pėdų; Jupiteris, vidutinio dydžio apelsina, skritulyje beveik pusmylio diametre; Saturnas, maža apelsina, skritulyje 4/5 mylios; Uranus, suaugusia vyšne, apskirtyje daugiau negu mylia diametre, ir, galiaus, Neptunas, geroka slyva, skritulyje 2½ mylių diametre“. Prof. Young sako: “Galime pridėti, kad šitoje skalėje artimiausioji žvaigždė butų atstu nuo žemės bent 8000 mylių“ (p. 344).

Apačioje Fig. 22 randasi du atskiru krateriu mėnulio. Mes tai padedame parodymui, kaip gerai yra žinomas mėnulio paviršis, ir to dėl, kad mėnulis yra numiręs skritulys, jo ugnikalniai arba vulkanai išgesę,

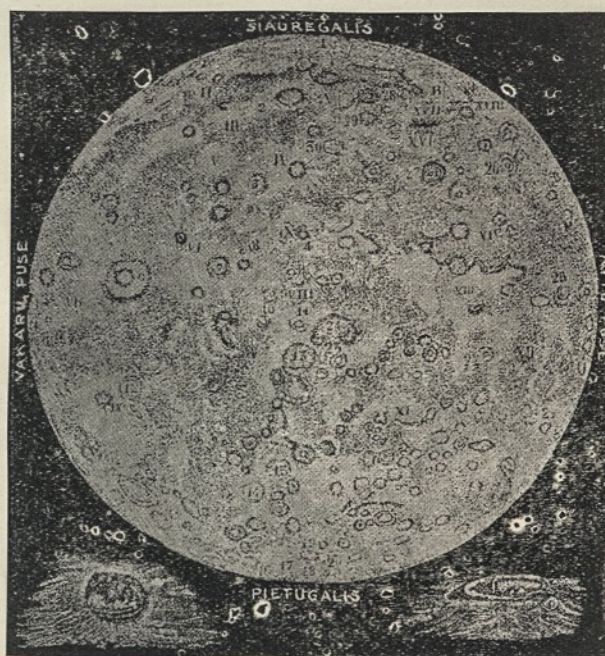

Fig. 22.— Pilnas mėnulis (pilnatis).

jo oras susiurbtas. Jis yra vienu iš daugelio dangaus kūnų, kurs atgyveno savo jaunystą, perleidė neigalėjimus senatvės, ir galiaus numirė. Šituo atžvilgiu jis skiriasi visai nuo Jupiterio ir Neptuno, kurie dar taip yra jauni, juog jie dar nė nesukietėjo. Navatnos mintys kyla mintyjant apie soliarę sistėmą kaipo šeimyną, kurioje vieni yra jaunais, kiti pačiame amžiaus drutu-

DANGAUS PLANISPHERA. -- I.

Talpina svarbiausias žvaigždes, matomas plikomis akimis.

ŠIAURINĖS KONSTELIACIJOS.

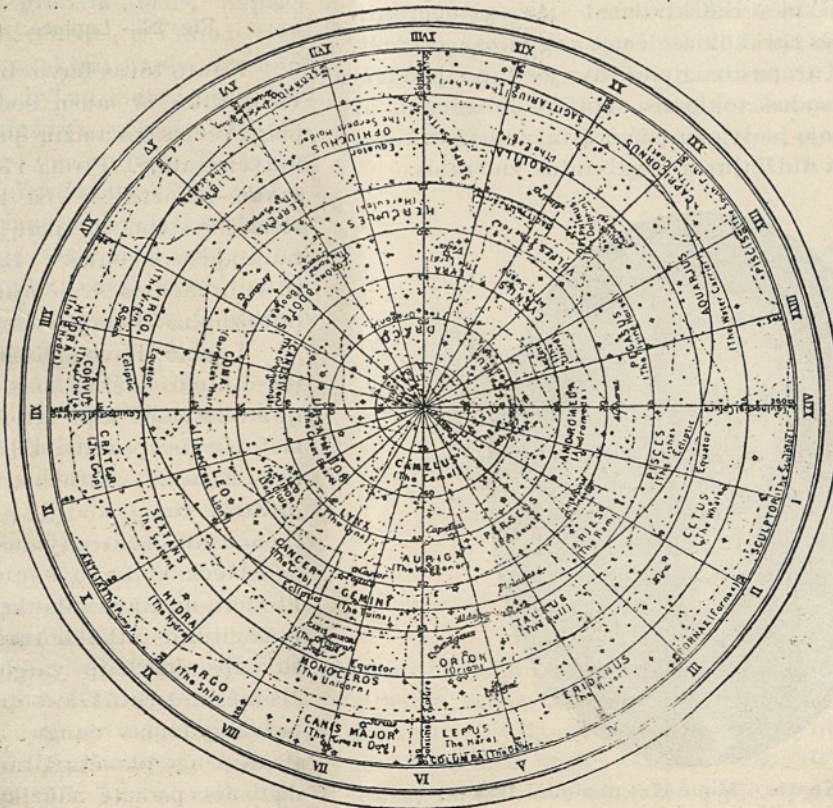

Fig. 23. — Šiaurinė žvaigždžių hémisphéra. (Sulyg Flammariono).

DANGAUS PLANISPHERA. -- II.

Talpina svarbiausias žvaigždes, matomas plikomis akimis.

PIETINĖS KONSTELIACIJOS.

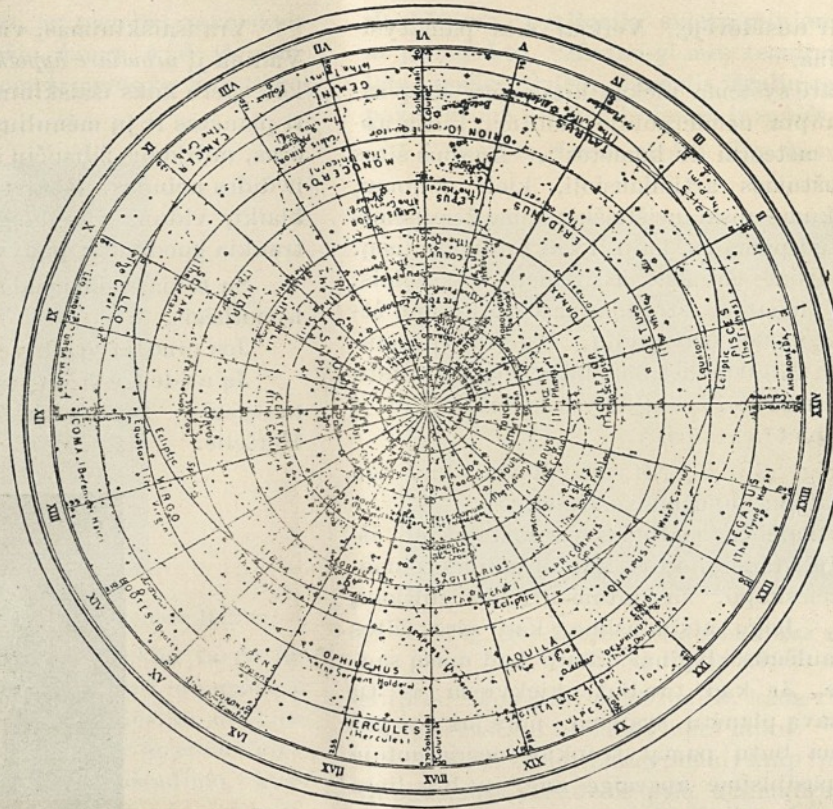

Fig. 24. — Pietinė žvaigždžių hémisphéra. (Sulyg Flammariono).

me, kiti nusenę ir nusidėvėję. Veikiai mes pamatysime, ką tai ženklina.

“Musų soliarė sistema niekas kitas nėra kaip sala erdvėje, apsiaupta nemieruotaje tuštuma, kurią apgyvena jei bent meteorai ir kometos“. Anapus šitos apjuosiančios tuštumos artimiausioji, kiek žinoma, žvaigždė yra atokume visai neišreiškiamame žeminėmis skaitlinėmis. Kad pamojus, kaip ji toli yra nuo musų, mes atokumus turime išreikšti astronomijos skaičiais. Astronomijos gi vienatve esti atokumas saulės nuo žemės, beje beveik 93.000.000 mylių. Na gi, artimiausioji žvaigždė yra 275.000 astromišku vienatvių atstu nuo musų. Artimiausioji žvaigždė yra keimarinė, ir ji vadinama esti Alpha Centauri.

Pažvelgk į Fig. 23 ir Fig. 24, ir atsimink, kad ten turi žvaigždes matomas nuogomis akimis.

Žvaigždžių skaičius, matomas paprasta akimi, išneša tarp 6 ir 7 tukstančių, o tos, kurias galima pamatyti su geru teleskopu, suskaitomos į 140 milijonų (Young, p. 478). Jeigu atsiminsime, kad visos šitos žvaigždės yra saulėmis, lyginai kaip kad musų saulė yra žvaigždė, ir kad tur-but kiekviena iš tų žvaigždžių turi savą planėtų sistemą, nors jos esti per mažos, kad galima būtų pamatyti tokioj nemieruotoje tolumoje, mes pasijusime apsvaigę nuo jų begalinio skaičiaus ir nuo jų begalinių atokumų.

Tad su užsidegimu ir žingeidumu mes grįžtame pasiklausti, kaip toji sistema baisinančių stebuklų yra kilusi. Ar yra koks išaiškinimas? Ar sistema taip stebėtinai didybės turi kokias dėmes augimo ar nukaršimo, prasidėjimo ar pasibaigimo? Ar jos tapo padarytos syki ant visados tokiomis, kokios dabar yra, ar bene jos išsiplėtojo sulyg tų pačių įstatymų, kurie pagamino protozoa didžiajurių ir galvinius žmonijos.

Fig. 25.-- Kantas. Gimė 1724 m., mirė 1804 m.

Yra išaiškinimas, visatinai priimtas mokslo vyrų. Vadina jį *nebuliare hypothėzimi*. Pažiurėkime ką ji sako. Jeib koks išaiškinimas, kurs gali kruvon sutraukti planėtas ir jų mėnulių, pačią saulę, kometas, meteorus, milijonus žibančių saulių nepabaigtinoje erdvėje, ir dides nebulas, išbarstytas lyg šviesos plėtmeliai po klaikų vidunakčio dangų, yra išaiškinimas, kurs užsitraukia guodonę ir padyvą žmonių.

Su tokia rekomendacija pas mus ateina *nebuliare hypothėzis*.

Jos pradžia yra beveik nemažiaus stebuklinga.

Ją atidengė tris vyrai visai skirto budo, metodų, ir tautystės. Tais vyrais buvo Kantas, Laplace, Vilimas Heršelis.

Fig. 26 -- Laplace. Gimė 1749 m., mirė 1827 m.

Kanto tėvas buvo baltiumi, ir šeimyna kilusi yra vieni sako iš musų sen prusių, kiti -- iš škotų. Jis pergyveno savo amžių profesoriaudamas Karaliaučiaus universitatėje. Pirma 1755 m. jis paskelbė, “kad žemė, saulė, planėtos ir visi kuni, iš kurių dabar susideda soliarė sistema, iš tikrųjų prasidėję yra iš didės besiraukiančios nebulos“ (Ball, p. 6). Vėliaus Kantas metė šalin mokslo svaičiojimus, ir nemirtinu likosi kaipo philozophas metaphyzikos.

Laplace buvo sunumi ukininko, bet gavo pašalpą ir įvesdinimo laiškus pas didį D'Alembert'ą Paryžiuje, kur vėliaus jis tapo profesoriumi mathematikos. 1796 metuose jis apskelbė didžiąją *nebuliare thėoriją*, paremtą butinai ant mathematikos. *Hypothėzis* susijungė su jo vardu todėl, kad jis į-igilino į išgales ir suteikė mathematikinius atrodymus.

Heršelis buvo sunumi muzikanto iš Hanoverio, ir 14 metų amžiaus sulaukęs jis įstojo į gvardijos kapeliją. Į Angliją jis atkako turėdamas 19 metų, ir veikiai Bath'e apsisėdo kaip vargoninkas ir muzikos mokintojas. Jis mėgo dirbti teleskopus, kad galėtų naktis perleisti bežvalgydamas dangų. Turėdamas 42 metų amžiaus jis atidengė planėtą Uranų, kas tuojau paskelbė jo vardą. Jis prinetė muziką, dirbo geresnius teleskopus,

pergyveno Slough'e 40 metų ir, su pagelba savo skaisčius sesers Karolinos, jis tyrinėjo dangų, kad išgvilde-nus tulas paslaptis visatos, kuomet gaudavo karališkos pensijos vos £200 metams!

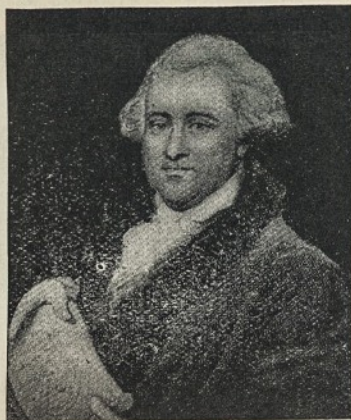

Fig. 27.-- Vilimas Heršelis. Gimė 1738 m., mirė 1822 m.

Nuolatos besitriusdamas jis sumanė, kad tarpe nebulos, kuri buvo vos skystu plėtnu ant dangaus, ir daigto, kurį vos atskirtum nuo žvaigždės su menkute dignele aplinkui, galima susekti *visk'e tarpiniai laipsniai*. Tokiu būdu jis priėjo prie kilito išradimo, kurs puskelbė laipsnišką transformaciją nebulų į žvaigždes.

Kokios nuomonės mes nebutumėme apie nebularę hypothėzį, visi turime sutikti, kad jos istorija yra labi stebėtina. Kantas dvasės grabaliojimais, Laplace stebėtiniais mathėmatikos aprokavimais, o Vilimas Heršelis tikru dangaus tyrinėjimu, atskirai parėjo į tą nuomonę, kad visa visata plėtojasi, ir kad kiekvienas "kunas" soliarėje sistėmoje ir žvaigždžių visuma sutirštėjo į savo šiadykštę formą iš begalinės dujos. Tai ir yra didėji nebularė hypothėzis. *Nebula* latyniškai ženklina rukas, garas, debesy. Tačiau seniausiąjį padėjimą nebulos, iš kurios visos žvaigždės bene kilusios yra, ne-turime manyti panėšint į ruką ar debesį, kokis mums žinomas. Pirmapradinė nebula buvo daug lengvesnė negu jeib kokia duja, mums žinoma.

Hypothėzis pareina nuo graikiškų žodžių — *hypo*, po ar apačioje, ir *Uthēmi*, padėdu. Tai ženklina moksliską spėjimą, kad išaiškinus patėmytas buitįs. Kad visos planėtos ir saulės susidarė iš tulo pirmapradinio rako, tai yra išaiškinimas, kokį suteikia nebularė hypothėzis.

Sumnyta trijų garbingų vyrų, kurius mes esame minėję, toji hypothėzis žinoma skiriasi tuluose išgalių punktuose klausime, kokiais keliais svietai susidarę yra; bet didžiausiam punkte jie visi sutiko. Kantas pirmas padavė tą thėoriją svietui 1755 mete. Nuo to laiko tukstančiai žmonių pašventė savo gyvenimus astromijai, tukstančiai atradymų tipo padaryta; ir dabar mums išpuola klaustiesi, ar po 158 metų mokslisko

darbštumo, evoliucija svietų milijonų tapo patikrinta ar pasmerkta. Kadan-gi mes tegalime palytėti tik keletą typiškų buičių, daugelis išgalių reikia apleisti. Tad pažvelgsime į istoriją žemės ir saulės.

Tėmykite, žemės orbita Fig. 28 nėra apskrita, bet

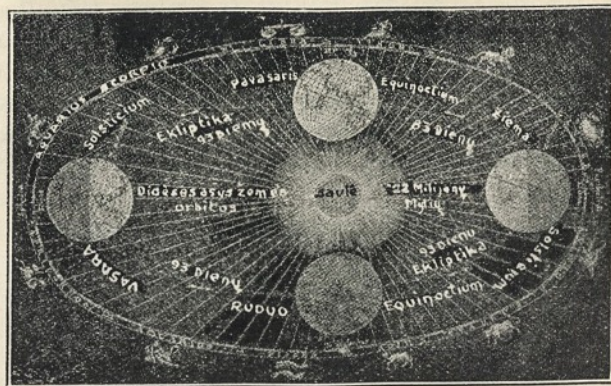

Fig. 28. Žemės orbita arba takas aplink saulę. (Sulyg Flammariono).

ellipsis. Jos įvairios pozicijos, kada rieda aplink saulę, esti priežastimi atmainų meto laikų.

Įvairūs žemės pakrypimai, kaip parodyta Fig. 29, taipgi daug prisideda prie atsimaitymo įvairių meto laikų. *B* yra žemės pozicija, kada diena susilygina su nakčia (equinoctium).

Nereikia manyti, kad esti *medžiaginė* ana ašis, aplink kurią žemė sukasi. Žemė supasi erdvėje, bet ji rieda aplink save, lyg aplink kokią ašį, ir apsisuka bėgyje 24 valandų. Adata perstato ašį Fig. 30.

Kaip mes esame matę, mažesnysis kunas skrieja aplink didesnįjį kuną vieną sykį per metus. Tai yra

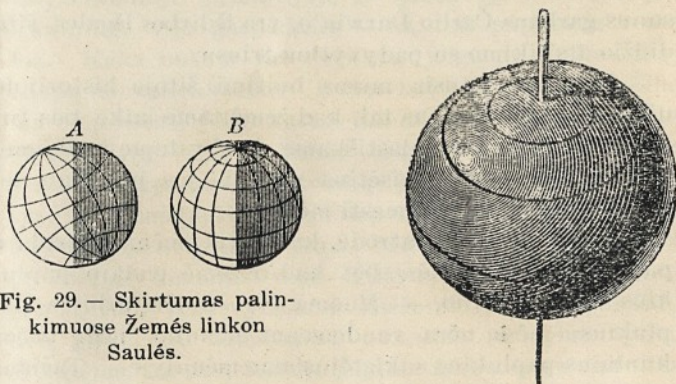

Fig. 29.— Skirtumas palinkimuose Žemės linkon Saulės.

Fig. 30.-- Žemė sukasi ant savo Ašies. (Sulyg Flammariono).

baisiai tolima kelionė. Reikia mėginti suprasti nepaprastus mūsų mažytės žemės judėjimus: ji sukasi aplink savą ašį daugiau negu 1000 mylių kas valandą; ji skrieja aplink saulę daugiau negu 1000 mylių kas minutą; per saulės pritraukimą jįjė, lyginai kaip visi kiti

soliariai kunai, skrieja per erdvę su greitybe didesne negu 40000 mylių kas adyną. Gali būti, kad mes neatjaučiaume nė vieno iš šitų judėjimų, o vienok, be šitų trijų didžiųjų judėjimų, esti dar kiti aštuoni patikrinti judėjimai, ir todėl neturime stebėtis, kad žemė niekad dos nekeliuą du kartu per tą pačią vietą.

Mėnulis tai žemės satellitas, ir gimimas mėnulio esti viena iš didžiųjų gūdynių historijoje mūsų žemės. Mes dar neįstengiame atsekti žemės historiją iki tam punktui, kada ji atsiskyrė nuo saulės, bet mes galime atsekti gana daug historijos stebėtino atsitikimo, kada žemė šalin nustumė mėnulį. Profesorius G. H. Darwin'as,

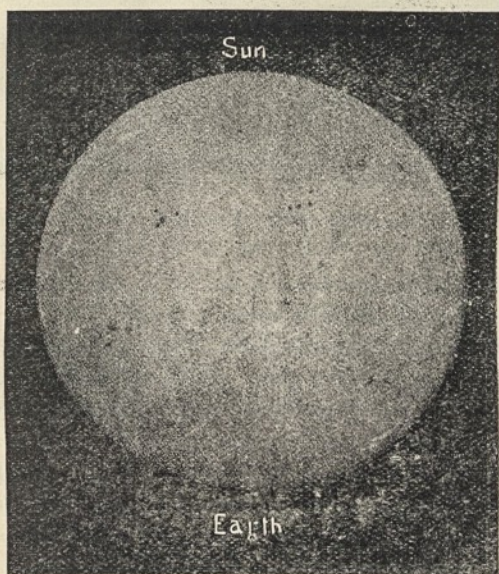

Fig. 31. — Reliatyvis diduma Žemės ir Saulės. (Sulyg Flammariono).

sunus garbaus Čarlio Darwin'o, yra išdirbęs išgales šito didžio atsitikimo su padvytiniu triusu.

Beje akvyviausia mums buitimi šitoje historijoje užgimimo mėnulio bus tai, kad žemė tame laike bus turėjusi būti tulame plastiškame ar skystame padėjime, nėra jos kitaip pasibaisėtina greitybė jos judėjimų nebutų galėjusi šalin numesti mėnulį.

Prof. Darwin'as atrodė, kad netik mėnulis padaro paplukius ant žemės, bet kad ir žemė padaro paplukius ant mėnulio, — žinoma, ne didžiaurinius paplukius, nėra nėra vandens ant mėnulio, nėgi *dabar* kuninius paplukius sukietėjusiam mėnulyje. Tačiau mėnulis nebuvo kietu tuomet, nėra kitaip jis nebutų atsiskyręs nuo žemės; ir kada jis pirma tapo mestas šalin, jis turėjo būti artymais žemės, nors, dėlei paplukių, kokius satellitas kėlė planetoje, o planėta satelite, didelės atmainos pasidariusios yra jų reliatyviame judėjime.

Šituomi galingu pritraukimu žėdnas mėgina rotaciją kito suderinti su laiku apsisukimo abiejų aplink

viens kitą. Sulyg to įstatymo, labai didelės atmainos įvyks žemės judėjimuose. Prof. Turner'is sako: "Maždaug kokie 57 milijonai metų atgalios buvo tiktai viena diena mėnesyje — beje, mėnulis skriejo aplink žemę tiek greitai, kiek šitoji sukosi aplink savo ašį."

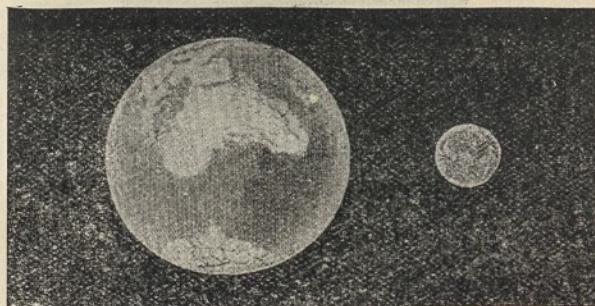

Fig. 32. — Reliatyvis didumas Žemės ir Mėnulio. (Sulyg Flammariono).

Pasak Laplace's, "visa soliarė systėma pagimusi yra iš vienu vienos nebulos, kurios didesnėji dalis dabar padaro saulę. Šitoji nebula susiraukdama iš savo pirmapradinės padrikios formos ir besisukdama greičiaus ir greičiaus, *numetė šalin žiedus*, kurie sudrisko ir padarė planėtas. Tokiu pat keliu šitos pagamino savo satellitus". Šitoji stebėtina generalizacija *išrodo esanti* teisinga sulyg tulų systėmų, kaip sulyg Jupiterio su jo septyniais mėnuliais ir sulyg Saturno su jo aštuoniais ar devyniais satellitais; bet pradžia mūsų mėnulio aiškinama esti ne visai šitokiu budu. Aš tai pasakau labiausiai todėl, kad tą buitį įsitėmijus, juog nebuliarė hypothėzis gali būti tikra be paisėjimo, kad kiekviena planėta lyginai taip pat atsirasti turėjo. Štai dalyke žemės rodosi, kad maža skevelda atsiskyrė ir padarė mėnulį (Ball, p. 254).

Mes esame matę, kad pas Saturną žiedai dar teb'esti žiedų formoje. Pasak Flammariono ir Gore's, tolimiausia iš žinomų planėtu, Neptunas, turėjo atsiskirti nuo saulės arba nebulos, kuri turėjo sudaryti saulę, galdynėse, kada toji nebula prasitėsė taip toli, kaip tosios planėtos orbita, beveik ant 3000 milijonų mylių į lauk, ir kada nebuliarė massa sukosi palengvėle, bent 165 metus imant ant kiekvieno apsisukimo. Saturnui dabar ima 165 metus apkelti syki aplink savo orbitą. Pirmapradinis žiedas negalėjo pasilikti stovyje žiedo, jeigu jis neturėjo to paties tirštumo ir reguliariškumo judėjimo perdėm — kas juk niekados neatsitinka. "Paeiliui, Uranus, Saturnas, Jupiteris, armija mažų planėtu — asteroidai — Marsas, turėjo atsiskirti ar susiformuoti viduryje šitos pačios nebulos, iki galiaus priešime prie žemės, kurios užgimimas siekia atgal galdynės, kada saulė atkako prie šiadykštės pozicijos žeminės orbitos" (Flammarion, p. 73).

Venus ir Mercuras, pasak šitos thėorijos, turėjo vėliaus užgimti. Flammarionas sako: "Reliatyvis tirš-

tumas planėtų sudrutina šita thėoriją. Mėnulis, suformotas iš medegos, pluduriuojaučios — taip sakant — ant žeminės nebulos, yra labai daug lengvesnis už žemę. Augštesnės planėtos, Neptunas, Uranus, Saturnas ir Jupiteris daug skystesni už žemutines — Marsą, Žemę, Venerą ir Merkurą. Be to, mes randame chemiškame sądėlyje įvairių svietų, ir net kometų, šaviamųjų žvaigždžių, ir meteoriškųjų akmenių, tas pačias medegas, iš kurių susideda žemė ir kurios taipgi esti dujėtame saulės padare“ (p 74).

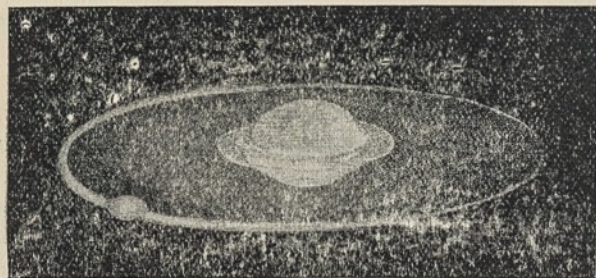

Fig. 33. — Flammarionas perstato budą, koku Žemė galėjo būti nušviesta šalin nuo saulės kaipo žiedas.

Jeigu žemė susiformavo, palengva susitirštinant dujėtam žiedui, atsiskyrusiam nuo susiraukiančios saulės, tai galėjo įvykti, kaip kad parodyta esti Fig. 33. Matome čion didelį kuną su išsiputusiū ekvatorium, lyg Saturno žiedas; didysis išlaukinis žiedas atsiskyrė nuo centralio kuno, ir jis jau pradeda sutirštėti viename punkte kairėjėje pusėje šito išlaukinio žiedo.

Tiek apie žemę tam sykiui. Dabar kreipkiamėsi prie istorijos mūsų saulės.

(T. b.).

Šis bei Tas iš Chronikos

Lietuvos liet. laikraščiuose dažnai skaitome, kad Lietuvius taip Lietuvoje, kaip Maskolijoje skaudina ir skriaudžia — ar tikėsite ar ne — šventoji katalikų bažnyčia. Taip rašo ne bedieviai, bet katalikybės apgynėjai. Ten Lietuvius bažnyčiose muša (o kur kvailius nemuša — pasakykit!), liet. pamaldų neduoda, nę skerdziaus liet. avelėms nesiranda, nęsa vyskupai tyčia Lenkus skerdziauti pasiunčia.

Tęsybę pasakius, tie Lenkų vyskupai išrodo lyg ir geradėjais butų... Jeigu jau Lietuvius skersti, tai tegul skerdzia bent svetimi kuningai, o ne savi apgavikai! Bent ne taip skaudu kęsti skriaudą iš svetimų raukų...

Čion regimai Lietuvos kuninginiams rupi ne Lietuvų gerovę, bet skani lietuviškoji duonelė kuningams.

Lenkai nęra taip dosnųs kuningams, kaip Lietuviai. Ir todęl kas gyvas, smerkiasi ir spraudžiasi į Lietuvų tarpą. Ar Lenkų kuningai lęstų, lyg kiaulę į bulvių daržą, jeigu Lietuviai gerumu širdies ir atvira kišene svetimųjų gaivalų neremtų? Be abejonės to nebutų.

O kas tą dirvą svetimiems prirengę? ar ne patys Lietuvos kuningai? Rods šiadien jie pavydi, kad svetimi ateina pasipinigtų pas mus. O ar seniai jie patys trokšte troško iš lietuviškųjų rubų išivilkiti?! Ar seniai jie pasiliovę eiti Baltarusijon, Mažarusijon ir kitur, kad platinus Lenkų tautos jieškinius, kalbą, papročius, literaturą? Juk — sako — Maskolijoje ęsą ¼ dalis katalikiškųjų kuningų lietuviškos kilmės. Taigi Lietuviai, rodos, pasigirti galėtų, kad ne juos kas skaudina, bet kad jie kitus skuta palei pačią jierką. O kur kuningas, ten ir skaptas ar skustuvas neblogiausias. Regimai, kitoms tautoms pagriso liet. kuningų skutyklos, ir dabar tie kuningėliai subruzdą grįžti namon, nęsa kitur avims susipratus, Lietuvoje dar avinėlių ir avelių yra gauėtinai skaičius.

Ir kur-gi avinų ir avių Lietuvoje nebus? Kur rasi tiek kvaišų žmonių, kaip Lietuvoje, kurie rašosi į brolijas škaplierių ir gyvų rožančių, kurie nepasitenkina mišias užpirkinėti namie, bet siunčia tukstančiais mišiams į Galiciją, Prancuziją, Šveicariją ir t.t.? Kur rasi tokius besmagenius, kaip Lietuvoje, kurie bęgyje dvejų ar trejų metų gali sukalbėti po 60000 poterių? Kur rasi tokią šalį, kur žmonės — ne, ne žmonės, tik avinai ir avukės — laižytų rankas kuningams, bučiuotų čemarų padelkas, kur net inteligentai nesidrovėtų su degančiomis žvakėmis lydėti kuningą — skutiką procesijoje? Gal-but atsitinka tolygūs dalykai Airijoje, tamsioje Afrikoje, ar Peruvijoje ir Ekvadore, bet visgi retai; o šventoje Žemaitijoje ir Lietuvoje lielintęsi prie kuniningo ir jo gospadinės — na, tai paprastas reikalas. Koks butum inteligentas, jeigu prieš dieviškąją skapą nenusilenktum?! Ir dar koks tai skapas? Žinoma ne prastas: jeigu katras kiaulės akis turėdamas lino do ne į savą vietą ir kaime Kiaulakiu vadinosi, toks kuningu likęs virto į Kavloką; jeigu kaime augo Šepetys, tai iš seminarijos išėjo Šepeckis; jeigu kiaulės ganę Mickus, tai avis kirpti tegali Mickevyčius; jeigu grėtinę laižė ar kiaušius vogė Klišius, tai parapijos pinigus aikvoja Kliševyčius ar Kliševskis; jeigu pas Zundelį girksnojo Sriaubalas, o kaime mergeles vyliojo Mergišius, tai ar atžintum šiadien klebonijose nutukusį Sriaubalskį ar Dzievčętovskį, kuris netik pilną turi sklepą gardžių gęrimų — slyvinės, serbentinės, benediktinės ir t.t. — bet pas kurį ir kambariuose švaistosi papuoštos, ne merginos, tik panaitės, kurioms reikia pirma ranką išbučiuoti, negu su reikalu prieisi prie klebono.

Ne kitokia istorija esti su mūsų Amerikos liet. kuningais. Ar manai, kad jiems vyrų tarnų reikia! Rods buta ir tokių: pamenu New Yorke buvo tulas Le-

liašius pas kuningą už tarną. Kas iš to? Patys parapijonai nabagai kailį išpērė, kam netinkamai kuningą patalais klostė, ir jo vieton laikraščiuose jieškojo gražių, lipšnių, meilingų gaspadinių, kurių atsišaukė net 40!

Ar-gi tad stebėtis reikia, kad Lietuvii tarpe dygsta vienuolynai? vienuolynai netik moteriški, bet ir vyriški? Kur-gi taip lepinami kuningai dingtų? Ar manai, kad jie pasiganėdins aludėmis New Yorke, ar Rathskelleriais Philadelphijoje? Rods ir ten nesykį viena nakčia prapyškėjo 500 ar 800 dolerių; bet tai niekis! Juk avys, namon sugrižus, sudeda po 2 ar 3 syk tiek į trumpą laiką! O dar tėvai kapucinai keliauja po šalį ir ragina liaudį, kad didintų, platintų, puoštų kuningams palocius, klebonijas. Juk-gi jie bakužėse išsitekti negali....

O čia avys bliuana, kad negerį laikai...., kad nėra iš ko nupirkti maistas ir apdaras vaikams, kad vyras per mažai namon uždarbio parnešas.... Mat reikia geriaus apveizėti kuningėlis ir jo mylimoji gaspadinė; na-je, tie poneliai negali badauti, juos — juk dievas sutvėręs linksmintiesi, lėbauti, avis kirpti ir vargšus niekinti, ir galiaus Lenkams, Airiams, Vokiečiams, Maskoliams Lietuvius už menkniekį parduoti.

Džiaugkitėsi, Lietuvii dievočiai, tokių ir tolygių kirpikų susilaukė. Didinkite pulkus Uršulinių ir kitokių mergelių vienuolynus. Steigkite gyvąjį rožančių, o apsvaigėlių tytveiką. Rengkite seimus, kad gynus apgavikų įstaigas. Naikinkite bedievius, kam jie virsta į šliuptarnius. Tai vis darykite, ir veikiai ateis dangaus, beje kvailių karalija ant žemės.

* * *

Nesykį kalbėjome apie kilimą svetimų tautų ir tautelių. Randame laikraščiuose labai rimtą žinutę apie Igaunų darbų, ir norėdami pamasinti Lietuvius tolygiais keliais žengti pirmyn, perspausdiname tą straipsnelį sulig "Vilties". Štai jis:

Igaunų (Estų) atgijimas.

Tik apie dvidešimts metų tėra, kaip Igauniai sukruto. Bet ir tuo trumpu laiku jie padarė labai daug.

Visi moka skaityti, rašyti, turi savo kredito draugijų, plačiai visuomenei prieinamą teatrą, daugybę kooperacijos draugijų, — visi tvirtai laikosi vienybės.

Dorpatu Estai pasistatė gražų teatrą visuomenės lėšomis. Ta įstaiga negalėtų gyventi be pašalpos, todėl šelpia ją kredito draugijos, kooperacijos kas metai skiria tam tikrą nuosimti savo pelno.

Rėvelio Igauniai dabar baigia statyti labai didelį rumą. Tame rumė bus teatro bustas ir didžiausia salė koncertams; be to, daug kambarių ir salių įvairių švietimo, labdarybės ir šiaip-jau kultūros draugijų susirinkimams. Tas rumas tai tikri tautos namai.

Kaštuos jie apie 750.000 rublių. Ta suma surinkta akcijomis, kiekviena po 25 rublius. Taigi reikėjo surinkti 30 tukstančių akcijų ir vis dėlto jos buvo surinktos!

Aštuoneris metus svajojo to rumo sumanytojai, aštuoneris metus rinko po kruopelę ir surinko.... Šie metai rudenį teatras bus atidarytas.

Taip atkakliai eiti į savo tikslą moka Igauniai, kaip ir jų vyresnieji broliai Suomia (Finai). Jiems reikė imties darbo labai netikusiomis sąlygomis. Be globėjų ir be vadovų, be pinigų ir be prityrimo.

Igauniai neturėjo nei savo bajorų nei inteligentų, neturėjo nė kąsnelio savo žemės, bernavo svetimos tautos dvarininkams — vokiečiams. Tomis sąlygomis reikė jiems kilti iš tautinio miego. Daug prisiėjo Igauniams, iškęsti kol pasiekė to kultūros laipsnio, ant kurio dabar stovi.

Bet gi iškentė ir pasiekė.

Dabar jie turi savo žemės, pamažėle pradeda ingyti ir savo kapitalą, sudarė savo inteligentiją, dirba-daro savo literaturą, steigia savo teatrą.

Palengvėle ima sprauti iš savo krašto ligšiol čia šeimyninkavusius Vokiečius.

Rėvelio miesto rinkimus laimėjo Igaunų Rusų blokas.

Tai gal buvo paskutinės imtynės; rasit paskutinį kartą Vokiečiai buvo iširėžę kovoje. Kaip atkakli buvo ta kova, matyti kad ir iš to, jog rinkėjai, kurie turėjo ceną Rėvelyje, buvo sukviesti iš visur: iš Peterburgo, iš Kaukazo, iš Pavolgio. Buvo net ir iš Amerikos atvažiavusių!... Rinkimuose dalyvavo daugiau kaip 90 nuošimčių rinkėjų:

Igauniai laimėjo Rėvelyje, kaip laimi ir kitose vietose, kur tik kovoja.

Ir tas laimėjimas brangiai kaštuoja; atsiminkime, kokios nelygios sąlygos buvo ir tebėra abiem kovojančiom pusėm.

Vieni stiprus savo tautos vienybe, savo dvasios prakilnumu, kiti — savo turtais ir jų galybe, taigi ir Peterburgo valdžios aparatu, kuris iš senovės darbuojasi Vokiečių naudai...

Igauniai eina gerą visuomenės mokyklą; jų tautinė sąmonė kietai užgrudyta.

Reikia tikėtis, ateityje laimė lems tvirtai, susipratusiai Igaunų tautai. Ai jų ir milijono nėra!

Tik, meldžiamieji, pasakykite, ar Igauniai taip apspisti yra Romos katalikų kuningijos, kaip kad esame mes — vargšai Lietuviai?!

Blakės tik todėl gali laimingai gyventi, kad jos nestengia numanyti apie savo smarvę.

*

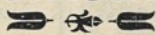
Didijį talentą, palikti žmogų ramybėje, turi tik viena Anglija.

Juridiškas preparodymas vandenpuoliui, kad jis nepertvintų ir neužlietų svetimų laukų, neturi jokios reikšmės.

JUL. BANIULIS.

PAGAL J. ASOLA.

Rusu Beletristikos Tevas

VOS aštuonioliką metų amžiaus turėdamas, rusų rašytojas Gogolis, tuomet Nižnij Novgorodo „augštesniųjų mokslų“ lyceumo auklėtinis, jau tuo laiku parodė savo gabumą. Iš jo paties 1827 metuose rašyto savo krikštotėvui laiško sužinome, ką jis tuomet jau manė. Ir štai ką jis rašė:

“Jau nuo seniai, nuo nepamenamų laikų, aš labai troškau, kad mano gyvenimas būtų reikalingu valstybinio labo dalyku; aš troškau bei geidžiau, kad kuo nors patarnauti, nors ir menkas būtų tasai mano patarnavimas. Kuomet pamanydavau apie tai, juog gali ateiti mirtis, juog galiu pavirsti ing dulkes nepažymėjęs savo vardo, tad mano veidą apipyldavo šalti prakaito lašai; būti pasaulio gyventoju ir netžymėti savo gyvenimo nė vienu prakilniu darbu — man išrodė tatau baisiu dalyku. Aš prisiekiau sau, juog nepraleisiu nė vienos gyvenimo valandėlės veltui, be jokios naudos“.

Jo amžius buvo trumpas! Karštasai, liepsnojan-tis, užsidedgusis darbo troškimu jaunikaitis tegyveno tik 42 metu! Bet ligi šiol nuo to laiko, kuomet minėtosios gyvenimo programos rašytojas ją rašė, jau pralinko keletas dešimčių metų. Jau nėra to tarpe gyvųjų, nuo kurio Rusija tiek daug laukė — nėra Nikolajo Vasiljevičio Gogolio!...

Nors ir žmogiškaisi idomumas, bet gi verčia pažvelgti — kaip ir kiek Gogolis išpildė iš savo jaunystės prisiegos, kokiais darbais pažymėtas jo vardas bei kokiuo budu jisai patarnavo „valstijiniam labui“? Tečiau, pirm negu eisime toliau, paklauskime kadir patįs savęs: kokiuo budu aštoniuolikos metų jaunikaitis nužengė taip toli, kad jau galėjo išrašyti ant savo gyvenimo vėluvos tokiuos drąsius žodžius?

Kuomet Gogolį tėvai išleido iš namų bei atidavė į Nižnij Novgorodo lyceumo mokytojų globą, tai jisai teturėjo 12 metų amžiaus, buvo laibutis, liesas vaikišcias ir labai išblyškusiu veideliu, beto, buvo tylus, slėpiningas ir nuo visų šalinosi. Suprantama, kad mokyklos draugai bendrai pastebėjo tokį nepaprastą, net keistą jo budą ir dėlei tokio jo ypatingo budo nedavė jam ramiai svajoti, austi savo sapnus-svajones, visuomet erzino jį ir šaipėsi iš jo. Tatau pirmutinės mokyklos dienos buvo gana sunkios. Tiktai pamažėliu jisai priprato prie to naujo gyvenimo, pradėjo dalyvauti bendrai jame ir ten aiškiau apreikšti savo budą bei palinkimus. O jo budas, kaip jau pasakya, gana ypatingas. Mažarusijos dvarininko sunus buvo paveldėjęs nuo sa-

vo ytin apšviesto tėvo jo humorą, patėmyjimo dovana, ypač greitai patėmyjo jisai juokingąją žmonių charakterio pusę, pastebėtiną aprašymo bei apipiešimo galę ir meilę teatro; gi iš motinos, kuri buvo simpatiška, geraširdė ir tikinti moteriškė, paveldėjo jisai gilų religijinį jausmą ir artimo meilę — ypač mylėjo silpnuosius ir nelaiminguosius žmones. Visos šitos ypatybės pradėjo jau apsiereikšti, kuomet dar Gogolis lankė mokyklą, nors tuomet niekas tų ypatybių reikšmės nesuprato. Mokykloje budamas jis jau aiškiai parodė savo talentą: jisai greitai pastebėdavo savo bendrų silpnašias puses, mokėdavo aštriai jas pašiepti, bei apibrėžti sarkastiškais bet atjaučiamais sakiniais ir apibudinti kiekvieno charakteringasias ypatybes. Bet jo draugai tame matė tiktai paprastą juokojimą, o suaugusieje vaikišką kvailiojimą. Taipgi ir moksle nesimatė didelių pasekmių: taip pat ir Gogolis, kaipir kiti jo bendrai, tinginiavo ir nesimokė, kaip reikia. Lyceume tuo laiku mokiniai turėjo gana plačią laisvę; mokyklos programa buvo labai plati, tečiau mokoma buvo labai mažai. Pagalios ir patsai lyceumo direktorius žiurėjo į dalykus bei į savo mokinius per pirštus. Tiktai tuomet, kai kvotimai buvo visai arti, stačiog pasakius, prie pat durų, tai Gogolis stverdavosi darbo, atsisėdo prie knygų ir trumpu laiku be jokio sunkumo prisi-rengdavo ir lengvai pereidavo iš vienos klasės kiton. Iš visų dalykų jisai geriausia mėgdavo — piešimą. Tuolaikinė lyceumo laisvė daleido savo auklėtiniais rengti vaidinimus ir leisti savo ranka rašytą žurnalą. Tad ir prisėjo Gagoliui dirbti du darbu: jisai buvo teatro direktoriu ir tuo pačiu laiku redagavo mokinių žurnalą „Žvaigždė“. Ir jisai dirba iš širdies. — Rašo jisai savo tėvui laiškus ir meldžia, kad tasai jam siųstų ne vien tų laikų dramas, komedijas, betgi ir tam reikalingus kostiumus. Jo mėgiamiausios rolės — tai komiškos. Pašvenčia jisai porą naktų ir nupiešia savo redaguojamai „Žvaigždei“ viršelių antgalvi. Kartu su kitais bendrais rašo eiles, apysakas, dramas (parašė net tragediją „Plėšikai“), visuomet mėgindamas sekti tuomet žinomus literatus, rašydamas augštu, sunkiu, supainiotu bei rudraikytu stiliu, tečiau pamargina visa tai savo satyra. Su kiekvienu žingsniu jis susiduria su tuščiais, tamsiais charakteriais ir jo instinktas piktinasi tuo Jam igrysta ligi kaulo nuobodus, kai amžinai gludinčių pelkių, Nižnij Novgorodo gyvenimas; jisai kiekvienam pasako tiesą stačiog į akis, tečiau retai, labai retai išpasakoya visa, kas guli jo krutinėje, ir tikrų bei širdingų draugų jisai beveik kaip ir neturi; visuomet jo sieloje buvo kampeliai, kurių negalėjo išžiurėti nė viena akis. Bet tėvai buvo per keletą metų išikuręs savitas slėpiningas gyvenimas, senai buvo iškilusios slėpiningos sapnų pylis, didžiuliausi idealai, puikiausė ateitis! Minė-tame jo laiške, kurį nusiuntė savo krikštotėvui, kadir neaiškiai, tečiaus justinai sužiba jo švenčiausi tikslai.

Gyventi dėl valstijos labo ir gerą daryti! Bet kokiuo budu? "Tuo metu", kiek vėliau rašo Gogolis, "kuomet aš pradėjau mintyti apie savo ateitį, mintis apie literatūrą man niekuomet neatėjo į galvą, bet aš manau, juog manęs laukia plati dirva ir aš dirbsiu abelnam visuomenės labui. Aš paprastai manydavau, juog tatai atrasiu valstybės tarnystėje". Gal but, kad prieš jo akis stovėjo, kai idealas, koksai jo kudikstės pažįstamų, žinia, atsitarnavęs augštuose valstybės amatuose didis ponas Troščinskis, kurs Gogolių kaimynystėje baigė savo amžiaus senatvės dienas, šviesdamas it saulė kitų dvarininkų tarpe savo didžiu, turtingu bei pertekusiu gyvenimu ir naminiu teatru, darydamas tuo į mažą jį Gogolį ne mažą įspudį, kuomet jisai su savo tėvu eidavo svečiuosna pas Troščinski, o tai budavo dažnai daroma. Jo praeities dienos buvo patinkamos bei linksmos, tad skaudžiai jis atjautė tėvo mirtį, tai buvo dėl jo skaudus likimo smugis: pamąšcius apie tėvo mirtį Gogolio žvilgiai užsidega ir bėga bei slenka iš siauros Nižnij Novgorodo provincijos ing plačiausį, ing patį sostapilį — ing Peterburgą! Tai buvo jo rojus! Nižnij Novgorode sunki, prislėgta atmosfera, gi ten — ten bus laisvė, plati darbo dirva, dailė, visi dvasiniai pasigerėjimai... Su tokia skaisčia vilčia, garsiai tvaskančia širdžia Gogolis, 1828 m. išlaikęs galutiną egzaminą, su tulu draugu atvyksta Peterburgan.

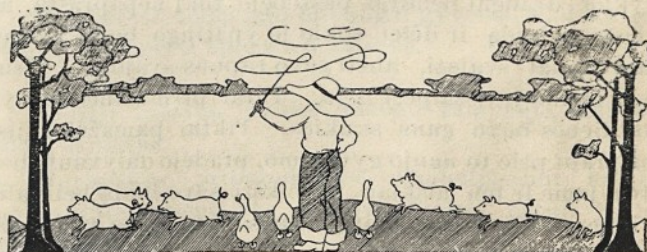
Ant Peterburgo Gogolis rėmė skaisčiausią savo viltį, bet užtai Peterburgas skaudžiausia jį prigavo. Peterburgas daug aiškiau, negu Nižnij Novgorodas jam parodė, kad jisai gyvena tan pačian tuščian pasaulin, kur augštiems bei pakiliems sapnams nėra vietos. Menki, smulkučiai rupesčiai, paprasčiausi kasdieniniai nesmagumai bei klausimai pasitiko jį, kai tik jis jon inžengė. Kur Gogolis manė iš-pat pirmųjų dienų pradėti dirbti "valstybės labui, ten jisai pirmiausia turėjo nusinuomotį kambarį, jieškoties pietų, bėgioti nuo vieno pas kitą, idant susiradus vietą. Kad ir jisai turėjo rekomendacijas pas tulus didelius žmones, tečiaus jie tik pasiklausė jo ateities sumanymų, apsidžiaugė tuo, bet apgailstavo, kad ot tuč tuojaus, tuo akimirksniu nič niekuo negalį jam pagelbėti. Piningai su kiekviena praleista diena mažinosi, atsirado didesni rupesčiai, kurių jis pirmiau nepažino. Padržasintas tuo, kad tulas laikraštis prižadėjo išspausdinti jo tulas tam laikraščiui nusiųstas eiles, ir už kiek laiko jas išspausdino, jisai išleido gana ilgoką poemą, kurią tur buti mokykloje dar budamas parašė, bet kritika jos nepripažino literatūra. Nepriėmė jo nė teatro direktorius, kuomet jis jam pasisiūlė, kaipo aktorius; direktorius mat buvo patetiškojo deklamavimo mėgėjas, tad Gogolio deklamavimas išrodė jam perdaug paprastu.

Ir kur tik Gogolis ėjo, visur jis sutiko tą patį nepasisekimą, kuris galutinai sukulė jo viltį. Beto, klimato permaina ir blogos gyvenimo aplinkybės padarė

piktą įspudį į jo ir taip jau nestiprią sveikatą. Trumpu laiku jam nubodo ir ligi kaulų įgriso Peterburgas, kurį jisai pirmiau net dievino; po tų nepasisekimų jis sumanė bėgti į Lubeką ir tik šiaip bei taip jį sulaikė bei privertė ten pasilikti motinos laišakai.

Tiktai 1830 m., rods, sušvito Gogoliui laimės saulutė. Tulas žurnalas paėmė vieną jo apysaką, ir beto, — jisai pagaliaus gavo nedidelę vietelę viename viešpatijos departamentų. Bet koksai didelis skirtas buvo tarp to, apie ką jisai pirmiau manė, ir to ką jisai valstybės tarnystėje dabar rado! Kur jis manė ir tikėjo rasti plačią darbo dirvą, ant kurios dirbdamas galės patarnauti visos valstybės labui, kur jis tikėjo galėsias niekeno netrukdomas naikinti melagystę ir tamsą, kur jis tikėjo rasti bendrų atsidavusių gyvenimo kovai, ten jis rado paprasčiausį darbą — perrašinėti ir susiuvinėti popieros lapus bei turėjo užsiimti tokiais dalykais, apie kuriuos labai mažai arba visai nesirupino, kurie jam stačiog neindomų buvo. Taip tai neilg-trukus ir tasai darbas Gogoliui nusibodo. Ir tai, neilgai jis ten butų buvęs, jei šalip valstybės tarnystės dalykų, nebutų indomavęs kitais, surištais su jo vidujiniu gyvenimu. Čia budamas jis vakarais bei nedėdieniais susitikdavo su draugais iš Mažarusijos, su jais pasikalbėdavo ir pasvajodavo apie brangiąją gimtinę šalį, pavaišindavo vienas kitą tėvynės valgiais, atsimindavo savo praeitį ir padainuodavo savo tautos dainas... Brangūs vaizdai ir paveikslai nubudo jame ir paakstino prie literatinio veikimo. Jį paliuosavo nuo užimamos vietos, bet jis dėjo apysaką prie apysakos, ir 1831 mete išėjo iš-po spaudos čielas rinkinys, užvardintas "Vakarai sodžiuje pas Dikanką". Gogolis išleido tą rinkinį po pseudonimu, bet tos apysakaitės umu laiku pagarsėjo ir atkreipė savin net tų laikų garsiųjų rašytojų atydą. Nekas kitas, kaip tik patsai Puškinas rašo ir šiaip išsireiškia apie Gogolio pirmutinį veikalą. "Ką tik perskaičiau "Vakarai pas Dikanką"... Jie manę stačiog nustebino: ten tai tik ir yra tikras, širdingas, nepriklėtas ir berupestinis smagumas, o vietomis — kokia poezija, koksai jautrumas jausmo! Visa tai mūsų raštijoje taip nepaprasta, kad aš dar ir šiadien negaliu atsipeikėti"...

(T. b.)

JAUNIMO SAPNAI

L. M. A. S. organas

Vasarinems Vakacijoms Atejus.

Štai jau ir mokslo metas užsibaigė; tas metas, bėgje, kurio kiekvieno moksleivio galva buvo užimta lekcijomis, jūjų prirėngimu, atlikimu kliašėse ir galop egzaminais — tai rugiapjūtė, kuomet kiekviėna valanda, minuta brangesnė už pinigus, ir sumanęs net iš žemės kastum laiką. Vienok tas laikas, kada nuo atsikėlimo iki ėjimui gultų neturėdavome pilnai liuosos valandėlės, juog but buvė galima giliai be jokio rupesčio savu darbu laisvai atsikvėpti, taip sakant pasibaigė trims, keturiems mėnesiams, iki vėl dauguma musų nuo sekančio rudens pradėsime tokį pat ir neretai nubodų gyvenimą. Vienok dabar laike tų trumpų mėnesių esame liuosūs nuo lekcijų. Jau rytojui nereiks "kalti", taipogi nereikės mokyklų durų varstyti nei sėdynes "dilinti", kurios taip gerai pažįstamos, kad net kiekvieną ruoželį, braižinį ar šiaip jau paveikslėlį išpjaustytą tokių pat moksleivių gerai ir net labai teisingai atmeni. Ir tas kiekvieną džiugina ir net laimingu daro, ne dėlto, kad tulam laikui iš mokyklos pasiliuosuoja, tarsi iš po kokio jungo, kuris, manau, kiekvienam yra lengvas bei žingeidus, bet tik dėl to, kad gyvenimo vienodumas persikeičia į didesnį įvairumą vienon ar kiton pusėn, o gal svarbiausia, kad pavasario naujais žaliučiais bei meiliais drabužiais apsidėngusi gamta taip kiekvieną ir vylioja laukan iš keturių kambario sienų gėrėtis jos grože ir tuomi papildyti bebaigusį išsekti energijos rezervuarą. Tik gal mažesnėji moksleivijos dalis, kuri ima vasarinį bertainį, negali įgauti tos progos, bet ir tiems vasaros darbas kaipo taisyklė, esti truputį minkštesnis.

Rodos prisiartinimas vasarinių vakacijų turėtų kiekvieną tvirtinti, bet, dėja su dauguma musų moksleivijos, kaip patįs gerai žinome, visai kitaip dedasi, nes į pabaigą mokslo meto ne vieno galvoj sėdžia, apart lekcijų, bet ir rupestis kur, kaip ir kokį darbą galėsiu gauti, idant šiek tiek užsidirbus užsilaikymui arba bent iš dalies prisidurimui sekančiam akademiškam metui.

Šitas ekonominis klausimas ne vieną musų sądraugą bei sądraugę priverčia smegenynę laužyti, nes priseina savomis spėkomis yrtis. Tad šita problema ne nuo vieno atima vasaros linksmumą, nedavus išpažinti jos įvairiai — įvairiausių varsų gelmes. Bet visgi kartais surandame liuosesnę valandėlę ir sudėjus su tais laimingaisiais, kurie vasarą gali sau pas tėvus ar gimines ilsėtis, galime kadir trumpai pakalbėti ką veikti, kad bevaisiai to laiko neužmušus.

Svarbiausia, o rasit ir vienintėlė mokslus einančios jaunuomenės pareiga, apart savos, tai eiti prie visuomenės liaudies, į jos sielą ir su jąja glaudžiausiuose ryšiuose gyventi. Šitą, tikiuos, kiekvienas ras brangintina ir vertinta, kuriam bent mažiausiai rupi jo viengėčiai, neturintieji progos lankyti mokyklas. Tik klausimas, kaip? Štai vasaros mete visokios draugijos rengia piknikus: kaip viešus, taip ir šeimyniškus. Jie yra rengiami su tikslu pakvėpuoti tyru oru, šiek tiek pasilsėti, aptarti draugiškose pašnekose tulus bėgančius reikalus, tačiau ant nelaimės taip dailus tikslas esti užmirštas, o ypač pirmos rūšies piknikuose, nes juose, kaip žinome, visko dedasi, išimant pasiskirto mierio. Tad čia ir randasi mums geriausia proga eiti prie savo brolių, seserų. — Sakysime yra rengiamas piknikas ar tai viešas ar šeimyniškas, kodėl-gi nesusitarti dviem, trims moksleiviams parengti jiems trumpą žingeidžią prakalbą, paskaitą arba šitą iš kningos paskaityti, surasti dailų žaidimą? To atlikimas nėra sunkus, nei nereikalauja jokio didelio speciališkumo, kuomet tam žmonių bureliui butų didei naudinga, nes juos pratintume nuo perdidelio girtuokliavimo, žaidimais palinksmintume, o prakalbėti ar paskaitėlę suteikti klausantiems dvasinį maistą. Tiems patiems moksleiviams ir-gi butų naudinga, nes jie pratintųsi praktiškai pavartoti savo įgautas mokykloje žinias; taippat gražiai pasilinksminti, o prie to įeitų į artimesnę pažintį su savo vientaučiais. Tat abipusinė nauda, ir butų labai geistina, kad kiekvienas moksleivis apie šitą rimtai pagalvotų, nes tai musų priedermė. Rudeniop, kuomet oras atvėsta, galima ir svetainėse parengti taip sakant literatiškus vakarus. Girdėjau, kad valparaisiečiai žada susitaisius į kelius burelius pavažinėti po aplinkinius miestelius su prakalbotomis, paskaitomis bei kitokiais pa-

įvairinimais. Tas yra labai malonu girdėti, bet dar linksmiau matant benykstant aktualiam darbui. Kodėlgi kitiems neimti iš jų pavyzdį?

Kad tai mūsų yra tikra pareiga, patįs gerai nujaučiame gaudami iš visuomenės tiesioginę ar netiesioginę pašelpą. Kur mūsų kningynėliai randasi, ten gauname laikraščius veltui ir net kartais pačias kningas, arba žiurėk vienur ar kitur tulos draugystės rengia vakarus moksleivių sušelpimui ir net čielos draugystės: kaip "Aušra" ir kitos tam tikslui gyvuoja, kurių nariai tie patįs broliai ir seserįs darbininkai — taigi ta pati visuomenė. Mes visgi šiek tiek naudojames iš to. Ir šiaip jau beveik kiekvienas moksleivį gerbia, guodoja jį, šelpia kiek galėdamas. Tat pasiklauskime savęs: kamgi jie mums tokias privilegijas duoda? Ar tik dėlto, kad mes pabaigę mokslo tulą šaką taptume ponais; įgavę apšvietos, juos tamsoje laikytume, patįs išigudrinę juos pačius išnaudotume? Atsakytume: ne ir visai ne, bet griežtai priešingai. Tokiu budu kiekvienas pasistengime pradėti atsilyginti prie pirmos progos, nes atidėliojant bus mums metami sekantiejie dr. V. Kudirkos teisųs žodžiai:

„..... Tuomet, kada jausi,
Kaip kunas ima slinkti, dvasia jau susnudus,
Vėlu juk prie darbo: nė sėsi, nė pjausi.

.....
.....

„..... Paskui tu.... jų (idealų) išsižadėsi
Dėl trupinio aukso, gardaus valgio šaukšto”.

Šiuose žodžiuose mes randame neveiklumo priežastį tulų mūsų senesnių pirmtakunų, kas mums visai nebutų pavyzdinga sekti.

Taippat reikia atsiminti, kad visuomenė mus aiškiai mato ir taipgi nujaučia, ką ji mums duoda ir ką mes jai skolingi. Aiškumo dėlei čia privesiu vieno darbininko žodžius, kuris šelpdamas vieną jaunikaitį einantį mokslus pasakė: "Aš duodu tau sunkiai uždirbtus pinigus eiti mokslan ne dėl to, kad tu vėliaus lengviau galėtum gyventi, bet tik dėlto, kad dalį savo žinijos ir man suteiktum, t. y. *mano broliams ir seserims*, kurie taippat surukusiose dirbtuvėse vargsta, kaip ir aš". Šitie žodžiai aiškiai viską pasako ir dėlto nesuvilkime jų, bet nuo šios vasaros, nuo pirmosios progos pasistengime parodyti, juog esame tikraisiais jų draugais, jie matydami mūsų pastangas bus dar nuolankesni visokiuose mūsų nedatekliuose, kas mums reikia labai daug.

St. Biežis.

Ten ir Buta Jo Tikslas...

(POVILO PASAKOJIMAI)

(Žiurėk "Jaunimo Sapnai" No. 37).

Mastė, protavo ir ant galo sumanė šioki-toki aplėmą — tai buvo: apsipačiuoti ir gyventi ramiai niekam nepriklausant, tai busias jo tikslas. Užmanyta ir pabandyta, Kadangi jis jau turėjo pažintį nuo seniai su Girkšnučių Rožyte, todėl dabar jis pradėjo ją tankiau aflankyti, nusivesti į teatrą, į parką, žodžiu — pradėjo savo ypatą jai tankiai perstatinėti. Rožytė buvo viena iš prakilniausių apsiėjime, kalboje ir veide blaivių merginų, todėl lengviau ji savo daile mūsų Petro minkštą širdį užkurė meile — taip, kad jau jam rodėsi, juog visa laimė pasaulyje butų tik vien su ja gyvenant.

Kartą puikiame vasaros nedėdienio pavakaryje Petras išsivadino Rožytę į parką ir, po puikaus pasivaiščiojimo, susėdus po žaliu, šakotu aržuolu, saulei leidžianties už augštų kalnynų, Petras, įsidrąsinęs, užklausė: — ar nebutų geriau suvienijus mūsų širdis ant visados? Rožytė užraudo; žemyn akutes nulcido ir ilgą valandą tylėjo. Po valandėlei Petras vėl atkartojo klausimą.

— Aš gal ir eičiau už tamstos — atsakė Rožytė, — bet mano gentis nevelina, sako bedievis, cicilistas, patvirkėlis ir t. t.

— Petras mėgino darodinėti, jog jis nėra tokis baurus, kaip kad jį žmonės perstato, tačiau Rožytė daugiau tikėjo kitiems, negu jam, turbut todėl, kad iš jos pusės silpna tebuvo meilė linkui Petro, ir jei ji su juo draugavo, tai vien tik todėl, kad jis jai pirkdavo saldumynų ir švariai bei dailiai apsieidavo. Jis ją buvo pamylėjęs ant tiek, kad jau žadėjo išsižadėti visų priešingų tikybai šnektų ir buti tikru kataliku, bet Rožytė atsakė, juog jis prižadą pildysias tik tol, kol ją gausias, o po tam ją su visa Dievo meile ant juokų išstatysias. Petras ilgą valandą meldė, bet Rožytė, kaipo kad ir dauguma mūsų merginų, kuo labiau meldi, tuo daugiau šiaušiasi.

Parėjus namo, Petras per naktį negalėjo akių sudėti. Jo nervai ant tiek sujudo iš galeščio ir meilės, kad jis jau nebegalėjo susivaldyti. Jis persistatė visą eilę išjuo imų, neapykantos ir vargo dėlei nepasekmės laimėjimo Rožytės. Visi žmonės jam dabar išsižiurėjo didžiausiais neprieteliais jo gyvenimo.

Bandė nusiraminti ir užmigti, bet nebuvo galima, nes meilės liga širdį ėmė siekti. O ir naktį išvargęs, atsikėlė anksti tik saulei tekant ir išėjo miškan jieškotų susiramavimo. Miškas užia, paukščiai čiułba, bet tas visas, vietoje raminti, daro dar gilesnį gailėsčio išpuđį, kad negalės gėrėtis gyvenimo laime, ir nesuran-

daš tikslo- Kur jis nepažvelgia, visur priešais jį regis tik neapykanta, vargas, išjuokimas.

Miestelio dirbtuvės nubaubė jau šešias valandas ir Petras bandė eiti namo ant pusryčių. Einant namų link sutinka einančius į darbą savo senus parapijonus, kurie vietoje "Labo ryto", tik skersom akim žvilgtterėjo į jį. Eina per tiltą, vanduo bėga, užia, šniokščia, tartum kviesdamas visus nuliudusiuosius it žadėdamas ten suraminimą. Jis apsistojo, valandėlę mąstė ir... turęs į savę "gal čia ir yra mano tikslas" — šoko nuo tilto, ir tik po dviejų valandų jį iš ten ištraukėme. Iš-tikrųjų *ten ir buta jo tikslo.* — Apgailestaujančiu juoku užbaigė Mikėnų Povilas, ir užsirukė antrą pypkę.

Senas Kudikis.

NĖR RAMUMO.

Aplink nutilo ir ilsis gamta,
Bet mano galvoj didžiausi audra;
Tarp minčių ramumo nĖr niekada:
Vienos iš jų trokšta svajonės saldžios,
O antros sulaikė ir niekina tos...
— Tuščias jų darbas ir jame nĖra naudos,
Užsiimkit išmislu — pramonės naujos;
Iš to tai išeitų geriausi vaisiai:
Už metų, už antrų ir plauktų grašiai.
Jų prisipylę į karmonus dikčiai,
Galėtum pažinti pasaulį plačiai...
Ant to aptilo. — Ir ilsis galva,
Lyg nežinodama griebtis už ką...
Praėjus valandėlei vienai, kitai;
Pradėjo krutinė kilnotis augštai,
Galvoj subildo ir davė žinot:
Jog dabar ne laikas protui miegot,
O laikas protauti svajonės minčioms, —
Prabunda ir šneka priešingai anomis;
— Su grašiais nerasi pasaulio gražumo,
Ir gyvastis bus pilna liudnumo.
Veliai dailium tu stotum,
Gamtos paslaptis ištirtum...
Gamtą patyręs pabrėžtum eiles,
Po vadovyste Muzos senelės.
Lyra skambėtų ausyse tavo,
Kad nenuliumtum darbe savo...
Užką man griebtis ir pats nežinau,
Muza su Lyra vilioja labiau...

Buč-kiss.

SENA, nuo nepamenamamo laiko, stovėjo gale lauko apsamanojus ir mažai vaisiaus išduodanti obelis. Kas tik nesikėsino apžiūrėt ją, žemę aplinkui apkasinėt, samanas nuskutinėt bei sausas šakas nupjaustinėt, tas buvo baudžiamas to apskričio teisėmis, kurių viešpačiais buvo pasenus ir fanatiška valdžia. Neprižiurimas medis skurdo. Artimi gyventojai neėmė nei vaisiaus nuo jos. Pagaliaus, ji liko tik pavėsiu avims, vasaros karščiams užėjus.

Su vienu kartu ją užviešpatavo juodvarniai. Kaip sulėks jų pulkas, aptups, tai nieko daugiau nesimato, kaip tik kamėnas ir juodvarniai.

Apžiurėję juodvarniai, kad nebloga vieta apsigyvenimui, ir jie nusprendė savo giminę platint, t. y. lizdus kraut, ir vaikus auklėt.

Trumpam laikui praslinkus, matėsi daugybės juodvarnių lizdų. Valdžia-gi uždraudė tuos paukščius naikinti, nes sau persistatė, kad tos obelies vaisiai daug panašūs į aną obuolį, kurį Jieva, kaip užgintąjį vaisių nuskynus valgė. Fanatiškoji valdžia tam akiai tikėjo, ir tuos juodvarnius skaitė už nepaprastus paukščius, ir tam tikslui buvo išduoti aštrūs įstatai už išdraskymą lizdo ar juodvarnio pabaidymą.

Negeistini paukščiai nors apielinkės gyventojams ir išipyko, bet tie jie turėjo tylėt, ir dantis sukandę kentėt.

Tačiaus pusiau naminiai paukščiai žvirbliai, aptikę juodvarnių lizdus, pradėjo saviškus dirbti jau pirmiau išgyvenusiųjų įnamių lizduose. Ant to, iškarto juodvarniai, nei akies neatkreipė į žvirblius, kaip į daug už juos mažesnius sutvėrimėlius, bet veliaus pradėjo kovą kelt, mat žvirblis įlindęs savo lizdan ir čiepsi ir gieda kas juodvarnio augštybei netikdavo; bet kada pastarasis kranktelėdavo, tai žvirblių visas pulkas nešdindavosi nuo medžio. Vėliaus taip priprato, kad ir devyni juodvarniai ant kart kranktelėdavo, tai nei vienas žvirblis nĖ nekruptelėdavo

Laikui bėgant, tiek žvirblių priviso, kad buvo pilni juodvarnių lizdai žvirblių.

Juodvarniai-gi patėmiję didelį išsiplatinimą savo sangyventojų pradėjo juos persekiot, ir sugautą žvirblėlių, nukankydavo, o jei koks apipeštas ištrukdavo iš juodvarnių nemielaširdingų nagų, tai nešdindavosi kur akis mato ir sparnai neša. Ir taip tarp tų dviejų skyrių paukščių tęsėsi ilga kova.

Vėliaus iškilsta audra. Senos obelies šakos su juodvarnių lizdais blaškomos į visas puses. Juodvarniai pertraukia su žvirbliais kovą: vieni apleidžia me-

dį, kiti-gi įsikabinę laikosi. Tą patį ir žvirbliai daro.

Kokiu tai budu, vėtra nuneša obelies vaisiaus sėklą gana toli. Iš to išdygo ir auga, ir bujoja gražus medelis, ir dar jaunas budamas pradėjo išduot gražų vaisių. Apie linkęs gyventojai nežinodami ką daryt su obuoliais, neėmė visiškai jų, ir skaitė, kad gali but nuodingi. Vėliaus tuli patyrė, kad tai ne nuodingi, bēt visai geri.

Nors ši obelaitė dar visai jaunutė, vienok toki pat paukščiai — juodvarniai užviešpatavo, ir vaisių nulesdavo. Viens po kitam ir žvirblių atsirast pradėjo, ir trumpoje ateityje žvirblių daug daugiau buvo nei juodvarnių. Žvirbliai, kaipo džentlemanai, stengėsi gyvent ir sugyvent su ponais juodvarniais. Pastarieji-gi skaitė tą sau už perdidelį pažeminimą su žvirbliais draugaut, ir tokiu budu gimė šnairavimai vienu ant kitų. Kartais iškildavo ir kova, bet žvirbliai kad ir daug mažesni, vienok daug jų esant, užpultą juodvarnį apgali ir nuveja. Juodvarniai pradėjo galvot, kaip čia nuo tų negeistinių gyventojų atsikračius?... „Sunku ką padaryt — juodvarniai mąstė, — mes visi negalime medžio apleist, ir visi negalime ant kart susirinkt“. Vienok, nusprendė galutinai ką reikia daryt.

Vieną gražią vasaros dieną, nutarė visiems susirinkt ir dalyką pradėt apie žvirblius. Žvirbliai ir gi neužleidžią savo pozicijų savo priešams. Sulėkus daugybei juodvarnių, ir ant vienos pusės medžio susispiečius, pradėjo tartis. Kalbant vienam paskui antrą, ir nusprenežiant, kad žvirbliui nedaleist prie to medžio artintis, kilsta entuziazmas ir juodvarnių šukavimas. Žvirbliai klausosi. Baigiant juodvarniams savo posėdį, visi norėjo ant kart kranktelt. Paleidus balsus, ir susijudinus, nulūžo obelaitės silpnesnės šakutės. Juodvarniai persigandę tokios nebaisios nelaimės išsiskirsto gyventi į girioje esančius medžius, o žvirbliams, kaipo pušiau naminiam paukščiui, palieka naminį medį.

Po tai negandai, žvirbliai ir gi laiko savo posėdį, ir nutarė, kad niekdarių juodvarnių neprileist arti prie medžio. Žmonės, kurie tai matė, nusprendė, kiekvieną juodvarnį lelioti ir baidyti, kad lėktų į girią prie laukinių, kaipo jiems nenaudingų. Dabar, obelaitė pradeda sugyt, o žvirblių pilna. Gražią dieną, praėviai neatsigėri žvirblių šnekučiavimu ir ant šakučių šokinėjimu. Jie yra nebailūs ir mandagūs.

P. SKS.

Laikas tėvams Saturnams nebeėsti savo vaikų, bet laikas taipgi ir vaikams nebeimti pavyzdžių nuo kamėdalu, kurie nugalabina savo senius.

*

Juokai tai vienas galingiausių ardymo įrankių-Voltaire's juokai trankė ir degino it žaibas. Nuo juokų krinta stabai, krinta ir vainikai.

Bibliografija.

“GELEŽINKELIO SARGAS TYLIUS”. *Gerharto Hauptmann'o novelė. Vertė Bėgis. Kaina 20c.* “Kataliko” leidinys. — Tai apysakaitė susidedanti iš 51 puslapio. Ji perstato geležinkelio sargą, vyrą lėtą, dorą, tylų. Jis apsideva ir susilaukia kudikio-vaikiuko. Juodu labai mylisi, bet besusilaukiant trečiojo šeimynos nario, motina atsisveikina su šiuomi pasauliu. Sargas mątydamas, kad nėra kam kudikio prižiūrėti — veda antrą pačią tvirtą, spraunią, visur kišančią nosį moteriškę, kuri neapkenčia posunio, muša ir galų gale iš jos priežasties tą vaikelį traukinys suvažinėjo. Tėvas jį karštai mylėjo, ir išgirdęs tokią baisią naujieną apalpsta, įpuola į desperaciją ir sumišusiam stovyje kirviu nužudo savo antrą pačią bei mažutėlį kudikį, kurį su pastarąja buvo sugyvenęs. Poto-gi sargas papuola kalėjiman; vėliaus į pamišėlių namą, kur ir užbaigia nenusisekusį gyvenimą. — Čia gal kraštutinis vaizdelis, bet labai teisingas, kaip pamotės kankina vaikučius pirmesnės motinos ir net visą šeimyninį gyvenimą sugriauna. Vertimas nusisekęs; kalba lengva ir švelni. Vertina skaityti.

—:—

“AUKSINIO OBUOLIO HISTORIJA”. *Parašė Alyva. Kaina 50c.* “Kataliko” leidinys. Vaizdelis 84 puslapių iš Graikijos mythologijos. Kur didesnę vaidentuvę galima rasti, jei ne Graikų mythologijoje, kame perstatoma daugybė dievų bei deivių visokių laipsnių su visokiomis rūšimis, taip kad skaitydamas net jautiesi sykiu su tais išsvajotais dievais, kurie turi glaudų sąryšį su žmogumi, jo likimu, nes visuomet jam tai tarnauja, arba antri — keršija. Aiškioje kalboje perstatoma vienas paveikslėlis, kuris abelnai supažindina skaitytoją su ta turtinga mythologija. Praleidimui smagiai liuosesnio laiko ir labai ją vertėtų išgyti.

B.

VALDYBOS ADRESAI:

- 1.) A. Petratis, pirmininkas, 4630 Gross ave., Chicago, Ill.
- 2.) K. Draugelis, raštininkas, Chicago College of Dental Surgery, Wood & Harrison strs., Chicago, Ill.
- 3.) P. Sinkus, išdininkas, Lithuanian Library, 751 Cyrus st., Valparaiso, Ind.
- 4.) S. Naikelis, finansų raštininkas, 2213 Van Buren st., Chicago, Ill.
- 5.) S. Biežis, rektorius, 1653 W. 19th st., Chicago, Ill.
- 6.) Literatiškas Komitetas: J. Bučinskas, 2322 So. Leavitt st., Chicago Ill., K. Mikolaitis, Chicago College of Medicine & Surgery, Chicago, Ill., K. Gugis, 1800 W. 46th st., Chicago, Ill.